

বহিরাগতৰ সমস্যা

হোমেন বৰগোহাঞি

প্রথম মুদ্রণ
চেপ্টেম্বৰ ১৯৭৯

প্রকাশক
কমল মালাকৰ

মুদ্রণ :
যুগলী প্রেছ
গুৱাহাটী—১

পৰিবেশক
ভিনটেজ বুক শপ
পানবজাৰ
জি এছ ৰোড
গুৱাহাটী—১

বেচ
দুই টকা পচান্ধৰ পইচা

অসমলৈ বাহিবৰ পৰা অহা মানুহৰ সোঁত কোনো দিনেই বন্ধ
হোৱা নাই। খৰালিৰ ক্ষীণ স্মৃতিৰ নিচিনাকৈ সি সদায় জিব
জিবকৈ বৈয়েই থাকে। কিন্তু মাজে মাজে সি বাৰিষাৰ ঢুকল-টকা
বানপানীৰ ৰূপ লয়, আৰু তেতিয়াই স্থানীয় অসমীয়া মানুহবোৰ
নিজৰ অস্তিত্ব বন্ধাৰ চিন্তাত আতংকিত হৈ উঠে। তেওঁলোকৰ
ভয় হয় যে বহিৰাগতৰ এই বানপানীয়ে নিজ দেশতে ক্ৰমশঃ
সংখ্যালঘু হৈ অহা অসমীয়া লোকসকলক আৰু তেওঁলোকৰ ভাষা
সংস্কৃতিক এদিন উটুৱাই নিশ্চিহ্ন কৰি পেলাব। এবাৰ সাপে
খালে লেজুলৈকে ভয় হোৱাৰ দৰে বৃটিশ শাসনৰ আৰম্ভণিতে বঙলা
ভাষাৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষা স্থানচ্যুত হোৱাৰ দিন ধৰি যোৱা ডেবশ
বহুবে অসমীয়া সকলৰ মনৰ পৰা এই ভয় দূৰ হোৱা নাই।

যোৱা কিছুদিন ধৰি বহিৰাগতৰ সোঁতে হঠাৎ বানপানীৰ ৰূপ
লৈছে। বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা অসমলৈ মানুহৰ সোঁত বৈছে।
দণ্ডকাৰণ্যত সংস্থাপিত বঙালী শবণাৰ্থীসকলে তাত থাকিব নোৱাৰি
কিছুদিনৰ আগতে দলে দলে পশ্চিমবঙ্গলৈ ঘূৰি আহিছিল।
পশ্চিমবঙ্গৰ চৰকাৰে তেওঁলোকক পুলিচ-মিলিটাৰীৰ সহায়েৰে
পুনৰ দণ্ডকাৰণ্যলৈ ঘূৰাই পঠাবলৈ চেষ্টা কৰাত তাৰে কিছুসংখ্যক
লোকে আশ্ৰয়-নিবিবৰ পৰা পলাই হাবি-জঙ্গলত আশ্ৰয় লয়।
আশংকা কৰা হৈছে যে তাৰে কিছুমান লোক আহি অসমত প্ৰবেশ
কৰিছে। বাংলাদেশৰ নতুন চৰকাৰৰ আমোলত তাৰ সংখ্যালঘু
হিন্দু সম্প্ৰদায়ে শ্বেখ মুজিবৰ বহুমানৰ দিনত লাভ কৰা সাময়িক
আৰু ক্ষণস্থায়ী নিৰাপত্তা বোধ পুনৰ হেৰুৱাই পেলাইছে, আৰু
তেওঁলোকৰো বহুতেই নিজৰ সাতাম-পুকুৰীয়া ঘৰবাৰী এৰি বৈ

আশ্রয় বিচাৰি ত্ৰিপুরা আৰু অসমত সোমাইছেহি। আদিতো পূৰ্ব-বঙ্গৰ অধিবাসী বহুতো মুছলমান লোক এসময়ত ব্ৰহ্মদেশলৈ উঠি গৈ তাৰ স্থায়ী বাসিন্দাত পৰিণত হৈছিল। কিন্তু ব্ৰহ্মদেশৰ চৰকাৰে বাৰ্জনৈতিক কাৰণত কিছুদিনৰ আগতে সেই লোকসকলক বলপূৰ্বক উচ্ছেদ কৰি তাৰ পৰা খেদি পঠিয়ায়। পিছত অৱশ্যে ব্ৰহ্মদেশ আৰু বাংলাদেশৰ মাজত হোৱা এখন চুক্তিৰ ফলত ব্ৰহ্মদেশে সেই লোকসকলক ঘূৰাই লবলৈ সন্মত হৈছে; কিন্তু মাজৰ যি কেইমাহ সেই দুৰ্ভাগীয়া মানুহবোৰ দুইখন দেশৰ মাজত ধোপগুটিত পৰিণত হৈছিল, সেই সময়তে তেওঁলোকৰ বহুতেই প্ৰাণ-ৰক্ষাৰ তাড়নাত ডিহিঙে-ডিপাঙে বিয়পি পৰে। তেওঁলোকৰো কিছু লোক অসমত সোমাইছেহি বুলি অনুমান কৰা হৈছে।

অসমীয়াসকলৰ মনত খুব স্বাভাবিকতেই ভয়ৰ সঞ্চাৰ হৈছে যে বহিৰাগতৰ এই ব্যাপক অনুপ্ৰবেশৰ ফলত তেওঁলোকৰ ভাষা, সংস্কৃতি আৰু জাতীয় অস্তিত্ব বিপন্ন হব। এই ভয় খুব যুক্তিসঙ্গত। গতিকে ভয়ৰ কাৰণবোৰো নিশ্চয় দূৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগিব। কিন্তু পৃথিবীত এনে কোনো মানবিক সমস্যা নাই—যাৰ মাত্ৰ এটা দিশ থাকে বা থাকিব পাৰে। গতিকে কোনো এটা সমস্যাৰ উদ্ভব হ'লেই তাক যথাসম্ভৱ সকলো দিশৰ পৰাই বিচাৰ কৰি চাবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত। কেবল তেতিয়াহে তাৰ এটা স্থায়ী সমাধান উদ্ভাবন কৰা সম্ভৱ। নহ'লে এটা সমস্যাৰ সমাধানে আৰু এটা নতুন সমস্যাৰ জন্ম দিব, এনেকৈ কোনোকাৰেই সমস্যাৰ ওৰ নপৰিব। উদাহৰণ স্বৰূপে, ভাৰত-উপমহাদেশৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠ মুছলমানে ১৯৪৭ চনৰ আগলৈকে ভাবিছিল যে দ্বি-জাতি তত্ত্বৰ ভিত্তিত মুছলমানৰ কাৰণে সুকায়া এখন ৰাষ্ট্ৰৰ সৃষ্টি হলেই তেওঁলোকৰ উচ্চতম পাৰ্থিব আকাংক্ষা পূৰ্ণ হব। হ'লনে? পাকিস্তানৰ যোৱা ত্ৰিশ বছৰৰ বক্তাক্ত ইতিহাস কৰুণ মোহভংগ আৰু যন্ত্ৰণাৰ ইতিহাস নহয়নে? সমগ্ৰ ভাৰত উপমহাদেশৰে

শতকৰা পঞ্চাশ ভাগ আৰ্থিক, সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক সমস্যাবোৰ মূল উৎস দেশবিভাজনেই নহয়নে?

সি যি কি নহওক, আলোচ্য সমস্যাটোৰ এটা অতি কৰুণ মানবিক দিশ আমি সকলোৱেই সততে মনত ৰখা উচিত। নহলে আমি নিজকে মানুহ বুলি কোৱাৰ অধিকাৰ হেৰুৱাম। বাতৰি কাকতৰ বহুতো ভাল গুণ আৰু বহুতো মাৰাত্মক দোষ আছে। দোষৰ ভিতৰত এটা প্ৰধান দোষ হ'ল এয়েই যে ই মানুহ-সম্পৰ্কিত সকলো তথ্য আৰু সংবাদকে dehumanize কৰি পেলায়, অৰ্থাৎ মনুষ্যত্ববহিত কৰি পেলায়। সাহিত্য আৰু সাংবাদিকতাৰ এই এটা প্ৰধান পাৰ্থক্য। সাহিত্যত মানুহ তাৰ সমস্ত সুখ-দুখ আনন্দ-বেদনাৰে জীৱন্ত হৈ ধৰা দিয়ে; সেই মানুহৰ লগত আপুনি অতি সহজেই সহানুভূতিৰ ডোলেৰে তাদাত্ম্য অনুভৱ কৰে। কিন্তু বাতৰি কাকতৰ মানুহ তেজ-মাংসৰ মানুহ নহয়, মানবিক অনুভূতি সম্পন্ন মানুহ নহয়; সি কেবল এটা নিজৰ 'তথ্য' বা 'সংবাদ' বা 'পৰিসংখ্যান' মাত্ৰ। সেই কাৰণে কাকতে আপোনাক যেতিয়া ধৰা দিয়ে যে চীনৰ ভূমিকম্পত এক লাখ লোক মৰিল বা অন্ধ্ৰ প্ৰদেশৰ সামুদ্ৰিক ঘূৰ্ণাবতাহত দহ হাজাৰ মানুহ মৰিল বা ধুবুৰীৰ কোনোবা পৰাগ ঞ্খেৰে নিজৰ ল'ৰা তিবোতাক পোহ-পাল দিব নোৱাৰি গোটেই পৰিয়ালটোকে হত্যা কৰিলে, তেতিয়া আপোনাৰ মস্তিষ্কই সেই খবৰবোৰক আন হাজাৰটা খবৰৰ দৰেই কেৱলমাত্ৰ খবৰ বুলিয়েই গ্ৰহণ কৰে, সেই খবৰৰ অন্তৰালত থকা তেজমাংসৰ মানুহবোৰৰ যন্ত্ৰণাৰ কথা ভাবি মূৰ্ত্তৰ কাৰণেও আপোনাৰ হৃদয় আলোড়িত নহয়। বাতৰি কাকতৰ 'মানুহ' আপোনাৰ কৰণে এটা নিৰ্বিশেষ পাৰ্থি 'খবৰ' মাত্ৰ; সি ভোকত কান্দি আধা-মৰা হোৱা শিশু নহয়, নিজৰ অভুক্ত শিশুৰ মৰণ যন্ত্ৰণা দেখি উন্মাদিনী হোৱা মাতৃ নহয়, প্ৰাণৰক্ষাৰ কাৰণে দিকবিদিক জ্ঞান হেঁকুৱাই উন্মাদ-প্ৰায় হোৱা অত্যাচাৰিত উৎপীড়িত মানুহ নহয়।

বহুকালৰ আগতে পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা কি হুমান মুছলমান মানুহ গৈ ব্ৰহ্মদেশত বসতি কৰিছিল। এই বহুৰত ব্ৰহ্মদেশৰ চৰকাৰে ইঠাং সেই মানুহবোৰক বাজ্জনৈতিক কাৰণত অবাস্তিত বুলি গণ্য কৰিলে, আৰু বনৰীয়া জন্তুৰ ওপৰত হিংস্ৰ চিকাৰী কুকুৰ লগাই দিয়াৰ নিচিনাকৈ সিহঁতৰ ওপৰত পুলিচ-মিলিটাৰী লগাই দি মানুহবোৰক তাৰ পৰা খেদি পঠালে। আশ্ৰয় বিচাৰি সিহঁত আহিল আদিম বাসভূমি পূৰ্ববঙ্গ অৰ্থাৎ এতিয়াৰ বাংলাদেশলৈ। মুছলমানৰ দেশ বাংলাদেশে একে জাতি বুলি সেই দুৰ্ভাগীয়া গৃহচ্যুত মানুহবোৰক আশ্ৰয় দিলেনে? নিদিলে। কাৰণ, আটাইতকৈ ডাঙৰ হবিবখা, তাতোকৈ ডাঙৰ চাউল-কথা। ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা বিতাড়িত সেই হাজাৰ হাজাৰ মুছলমান মানুহ ইছলামিক বিপাত্ৰিক অব্ বাংলাদেশৰ কাৰণে মুছলমান নহয়; সিহঁত বাংলাদেশীৰ ভাৱৰ পাতত ভাগ বহাবলৈ অহা অবাস্তিত উৎপাত মাত্ৰ, বাংলাদেশৰ সঙ্কুচিত অৰ্থনৈতিক শ্ৰুযোগ আৰু পৰিমিত মাটিৰ ওপৰত অবাস্তিত দাবীদাৰ মাত্ৰ। 'ঠাই নাই ঠাই নাই ছোটোসে তবী আমাৰি সোনাৰ ধানে গিয়াছে ভৰি।' অৱশ্যে 'সোনাৰ বাংলাৰ' তবী 'সোনাৰ ধানেৰে' ভৰি যোৱা নাই, সি ভৰি গৈছে পিলপিলকৈ ৰাঢ়ি অহা বাংলাদেশী মানব-সন্তানেৰে, অস্বহীন সমস্যাবে ভৱিষ্যত সম্পৰ্কে দুৰ্ভাবনাৰে। অতএব, বাংলাদেশৰ চৰকাৰেও পুলিচ-মিলিটাৰী লগাই সেই মানুহবোৰক নিজৰ সীমাত পাব কৰি পুনৰ ব্ৰহ্মদেশলৈ খেদি দিলে। মাহৰ পিছত মাহ ধৰি এই ঘটনা চলি থাকিল। মানুহ নহয় যেন ফুটবল; ব্ৰহ্মদেশৰ চৰকাৰে সিহঁতক গোৰ মাৰি পঠিয়ায় বাংলাদেশৰ মাটিলৈ, বাংলাদেশে গোৰ মাৰি পঠিয়ায় ব্ৰহ্মদেশলৈ। বাতৰি কাকত পঢ়ি কল্পনা কৰাই টান যে দুখন দেশৰ মাজত বিবাদৰ বিষয় হৈ পৰা এই মানুহবোৰ আমাৰে নিচিনা তেজ-মাংসৰ মানুহ, সিহঁতৰ মাজত আছে নাবালক শিশু, বেমাৰী তিবোতা, অৰ্থৰ বুদ্ধ; বাতৰি কাকত পঢ়ি কাৰো মনলৈ

নাহে যে দুয়োখন দেশতে অবাস্তিত এই গৃহহাৰা মানুহবোৰে হয়তো দিনৰ পিছত দিন, ৰাতিৰ পিছত ৰাতি, শ্বাপদ-শংকুল দুৰ্গম অবণ্যৰ মাজত, মুকলি আকাশৰ তলত, নাখাই-নবৈ দিন কটাৰ লগা হৈছে, কিমান শিশু আৰু বৃদ্ধৰ ককণ মৃত্যু হৈছে, কিমান তিবোতা আতংকত উন্মাদিনী হৈ গৈছে।

সেই একেই ইতিহাস দণ্ডকাৰণ্যৰ পৰা পশ্চিমবঙ্গলৈ ভাগি অহা ভগনীয়াসকলৰ, বাংলাদেৰ পৰা অসম আৰু ত্ৰিপুৰালৈ পলাই অহা শৰণাৰ্থীসকলৰ, পেলেষ্টাইনৰ উদ্বাস্তুসকলৰ, কাম্বোদিয়াৰ পৰা বিতাড়িত ভিয়েতনামী সকলৰ। তাৰো আগতে দুহাজাৰ বছৰ ধৰি এই ইতিহাস আছিল সকলো দেশতে অবাস্তিত চিৰ ভ্ৰাম্যমান ইহুদীসকলৰ। মানুহৰ ইতিহাসে এনেকৈ যুগ যুগ ধৰি ধৰ্ম, ভাষা, জাতি, আদৰ্শৰ নামত লাখ লাখ মানুহক দেশহীন আৰু গৃহহীন কৰি আহিছে, সিহঁতৰ অসহায় ককণ আৰ্তনাদৰ প্ৰতি নিজৰ কান বন্ধ কৰি ৰাখিছে। এই মানুহবোৰক অবাস্তিত উৎপাত বা কেৱল বাজ্জনৈতিক সমস্যা বুলি ভবাৰ আগতে নিজকে এবাৰ সিহঁতৰ অবস্থাত কল্পনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰক; কল্পনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰক আপোনাৰ লৰা-তিবোতাক—গৃহহীন, নিৰাশ্ৰয়, পথক্লান্ত, অভুক্ত ল'ৰা-তিবোতাক—দুখন দেশৰ পুলিচ-মিলিটাৰীয়ে ফুটবলৰ দৰে ইফালৰ পৰা সিফাললৈ গুৰিয়াই থকাৰ দৃশ্য। যি কোনো মানবিক সমস্যাৰ সমাধানৰ কাৰণে এইটোৱেই হ'ল একমাত্ৰ পূৰ্বচৰ্ত। আমি মানুহক মানুহ বুলি পাহৰি যেতিয়া একোটা তথ্য বা প্ৰতীক বা পৰিসংখ্যাৰ গোটত পৰিণত কৰো তেতিয়াই আমি মানুহৰ প্ৰতি অমানুহৰ দৰে আচৰণ কৰো, অৰ্থাৎ নিজেই অমানুহ হওঁ। ফলত কোনোদিনেই সমস্যাৰ স্থায়ী সমাধান নহয়, বৰং ন ন সমস্যাৰ সৃষ্টি হৈ গৈ থাকে।

এই বিষয়ে বিন্দুনাথ সন্দেহ নাই যে অসমলৈ বহিৰাগতৰ অবিৰাম সোঁত বৈ থাকিলে সি কালক্ৰমত নানা আৰ্থিক, সামাজিক

আৰু সাংস্কৃতিক সংঘৰ্ষৰ সৃষ্টি কৰিব, আৰু তাৰ পৰিণাম কাৰো কাৰণে ভাল নহ'ব। গতিকে এই সোঁত বন্ধ কৰিবই লাগিব। কেৱল এই প্ৰসঙ্গত দুটা কথা স্মৰ্তব্য। প্ৰথমতে, যিবোৰ মানুহ দলে দলে এনেকৈ আহিছে, সিহঁত বৰ দুৰ্ভাগীয়া! সিহঁতৰ ঘৰতো ঠাই নাই, পৰতো ঠাই নাই। মানুহৰ ইতিহাসে যিবোৰ পৰ্বত-প্ৰমাণ ভুলৰ সৃষ্টি কৰিছে, তাৰ বিষময় ফল ভোগ কৰিছে এই অসহায় অভিশপ্ত মানুহবোৰে। গতিকে সিহঁতক আমাৰ পছন্দ-মুখৰ পৰা সেই লেই ছেই ছেই কৰি খেদি পঠোৱাৰ আগতে আমি যেন মনত পেলাবলৈ চেষ্টা কৰোঁ যে সিহঁতো আমাৰে নিচিনা তেজ মাংসৰ মানুহ, সিহঁতৰ জীৱনত ক্ষুধা, বোগ যন্ত্ৰণা আৰু অনিশ্চয়তাৰ শেষ নাই। সিহঁতক ইয়াৰ পৰা খেদি পঠালেই সমস্যাৰ অন্ত নপৰে বা আমাৰ দায়িত্ববোৰো অন্ত নপৰে! মানুহৰ দুখ-যন্ত্ৰণাৰ সমস্যা সকলো মানুহৰে উমৈতীয়া সমস্যা; এই সমস্যাক সদায় ধৰ্ম, ভাষা বা সংস্কৃতিৰ প্ৰশ্নৰ উদ্ভূত ঠাই দিব লাগিব। দ্বিতীয়তে, মানুহৰ শৰীৰটোৰ নিচিনাকৈ আধুনিক পৃথিবীখনো এটা অখণ্ড জৈবিক সংগঠনত পৰিণত হৈছে। আপোনাৰ ভৰিত এটা বিহফোহোঁৰা হ'লে শৰীৰৰ বাকী অংশও যেনেকৈ তাৰ যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্ত হৈ থাকিব নোৱাৰে, ঠিক তেনেকৈ আধুনিক পৃথিবীৰ কোনো সমস্যাই স্থানীয় সমস্যা নহয়; এখন বিশেষ ঠাই বা দেশৰ সমস্যাৰ গুভাশুভ পৰিণাম প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাবে গোটেই পৃথিবীয়ে ভোগ কৰিব লগা হয়। অষ্ট্ৰেলিয়াৰ ভেৰা ছাগলীবোৰৰ যদি বেমাৰ হয় বা বিলাতৰ কয়লা-শ্ৰমিক সকলে যদি দীঘলীয়াকৈ ধৰ্মঘট কৰে বা আৰব দেশবোৰে যদি ৰাজনৈতিক কাৰণত থাকুৱা তেল উৎপাদনৰ কাম সাময়িকভাবে বন্ধ কৰি দিয়ে বা জুলফিকাৰ আলি ভুটোৰ কাঁসী হ'ব লগা হয়, তেন্তে সেইবোৰ ঘটনাৰ পৰিণাম কেৱল নিজ নিজ অঞ্চলতেই সীমাবদ্ধ নাথাকিব; 'ইয়াতে মাৰিলে টিপা, গড়গাওঁ পালেগৈ

শিপাৰ নিচিনাকৈ পৃথিবীৰ প্ৰত্যন্ত প্ৰান্তত তাৰ জোকাৰণী অনুভূত হ'ব, তাৰ পৰিণাম ভোগ কৰিব লাগিব কেতিয়াও অষ্ট্ৰেলিয়া বা কোয়েইটৰ নাম নুশুন। নিবন্ধৰ গাৰ্ভালীয়া ভাৰতীয় খেতিয়কে বা আফ্ৰিকাৰ আদিম পশু-পালকে। ঠিক সেইদৰে অসমলৈ জাকে জাকে অহা বহিৰাগতসকলক পুলিচ-মিলিটাৰী লগাই সীমান্ত পাৰ কৰি থৈ আহিলেই আমি নিৰাপন্ন হ'লো বুলি ভাবিলে বা আমাৰ সমস্যাৰ সমাধান হ'ল বুলি ভাবিলে মাৰাত্মক ভুল কৰা হ'ব। ভাতৰ পৰা মাখিৰ জাক বিছনীৰ বা দিলে আঁতৰি যায়, কিন্তু পিছ মুহূৰ্ততে সিহঁত আকৌ আহি ভাতত পৰে। মাখিৰ উৎপাতৰ পৰা স্থায়ীভাবে ৰক্ষা পোৱাৰ একমাত্ৰ উপায় হ'ল সিহঁতৰ উৎপত্তিস্থল ধ্বংস কৰা। ঠিক তেনেকৈ দেশে দেশে যিবোৰ পৰিস্থিতিয়ে লাখলাখ মানুহক গৃহত্যাগী পৰিত্ৰাজকত পৰিণত কৰিছে, সেই পৰিস্থিতিবোৰ দূৰ নকৰালৈকে এই সমস্যাৰ কোনো স্থায়ী সমাধান নাই। সম্প্ৰতি সমগ্ৰ পৃথিবীতে জনসংখ্যা যি অবিপ্লৱীয় দ্ৰুতগতিৰে বাঢ়িব লাগিছে, তাৰ ফলত অহা পঁচাত্তৰ বছৰৰ ভিতৰত এই 'বহিৰাগতৰ' সমস্যাটোৱেই পৃথিবীৰ বেছিভাগ দেশৰ কাৰণে আটাইতকৈ ডাঙৰ সমস্যা হৈ উঠিব। তাৰ পূৰ্বভাস আমি এতিয়াই পাইছো। বিলাতত গৈ দলে দলে প্ৰবেশ কৰা ভাৰতীয় আৰু পাকিস্তানী সকলে ইতিমধ্যেই তাত বৰ্ণ সংগ্ৰাম আৰম্ভ কৰিছে। সৰ্বহাৰাৰ আন্তৰ্জাতিকতাত বিশ্বাসী তুখন কমিউনিষ্ট ৰাষ্ট্ৰ চীন আৰু ভিয়েতনামৰ মাজত সংঘৰ্ষ আৰম্ভ হৈছে এই 'বহিৰাগতৰ' প্ৰশ্নটোক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই। মানুহৰ সংখ্যা দ্ৰুতগতিৰে বাঢ়িছে, বাসযোগ্য মাটিৰ পৰিমাণ সেই অনুপাতে কমিছে - অতএব ভবিষ্যতৰ পৃথিবীৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ সমস্যা হ'ব এই 'বহিৰাগতৰ' সমস্যা। পানী ওখৰ পৰা চাপবলৈ বৈ যোৱাৰ দৰে ঘন-বসতিপূৰ্ণ অঞ্চলৰ পৰা অপেক্ষাকৃত কম জন-অধ্যুষিত অঞ্চললৈ মানুহৰ সোঁত বৰি। ই প্ৰকৃতিৰ নিয়ম।

অসমলৈ বহিৰাগতৰ সোঁত দিনে দিনে বাঢ়ি গৈ আছে। তাৰ প্ৰমাণ—১৯৬১ চনৰ পৰা ১৯৭১, এই দহ বছৰৰ ভিতৰত অসমৰ জনসংখ্যা শতকৰা ৩৫ ভাগ বাঢ়িল। সমগ্ৰ দেশৰ ভিতৰতে জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ এইটোৱে হ'ল সৰ্বোচ্চ হাৰ। অসমৰ থলুৱা মানুহৰ প্ৰজনন-ক্ষমতা আচম্বিতে বহুগুণ বাঢ়ি যোৱা বুলি ধৰি ললেও কেৱল তাৰ দ্বাৰাই এই বিপুল জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ কাৰণ ব্যাখ্যা কৰিব নোৱাৰি। এই জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ প্ৰধান কাৰণ হল অসমলৈ বিপুলসংখ্যক বহিৰাগতৰ আগমন। ১৯৭১ চনৰ পিছতো আৰু কিমান মানুহ বাহিৰৰ পৰা আহিছে তাৰ প্ৰমাণ অহা ১৯৮১ চনৰ লোক পিয়লতহে পোৱা যাব।

যি কোনো সমস্যাৰ সমাধানৰ প্ৰধান পূৰ্বচৰ্ত্ত হ'ল প্ৰথমে বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে সমস্যাটো অধ্যয়ন আৰু বিশ্লেষণ কৰা। কোনোবা মানুহৰ কঠিন বেমাৰ হ'লে বেমাৰীক চকুৰ আগত লৈ বাঁউচি জুৰিলেই বেমাৰ কেতিয়াও ভাল নহয়; চিকিৎসকে ৰোগীক ভালকৈ পৰীক্ষা কৰি ৰোগ চাই ঔষধ দিলেহে সি ভাল হ'ব পাৰে। অসমলৈ বহিৰাগতৰ অবিৰাম আগমন নিশ্চয় এটা ডাঙৰ সমস্যা। কিন্তু এই সমস্যাৰ স্থায়ী সমাধানৰ কাৰণে আমি নিশ্চয় সমস্যাটোৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ প্ৰথমে বুজি ল'ব লাগিব। উদাহৰণ স্বৰূপে, সকলোৱেই একমুখে দাবী কৰিছে যে বহিৰাগতৰ সোঁত বন্ধ কৰিবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰে কঠোৰ ব্যৱস্থা ল'ব লাগে।

এতিয়া প্ৰশ্ন হ'ব: বহিৰাগত মানে আমি কাক বুজো? কেৱল অভাবতীয়া বিদেশীকেই আমি বহিৰাগত বুলি ক'ব খোজো, নে ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যৰ লোকসকলো অসমৰ ক্ষেত্ৰত বহিৰাগত? অসমৰ জনমত অনুধাবন কৰি দেখা গৈছে যে বহিৰাগতৰ শ্ৰেণীত ভাৰতৰ আন আন ৰাজ্যৰ লোকসকলকো সামৰি লোৱা হৈছে, তাৰণ অসমত তেওঁলোকৰ সংখ্যাবৃদ্ধিও এই ৰাজ্যৰ অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক স্বার্থৰ পৰিপন্থী। যদি সেয়েই হয়, তেন্তে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা অবিৰাম গতিৰে অসমলৈ আহি থকা লোকসকলক অসমত প্ৰবেশ কৰিবলৈ নিদিবলৈ বা তেওঁলোকক অসমৰ পৰা উচ্ছেদ কৰিবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰৰ এনে কোনো সাংবিধানিক অধিকাৰ আছেনে? সকলোৱেই জানে যে ৰাজ্য চৰকাৰৰ এনে কোনো সাংবিধানিক ক্ষমতা নাই। তেতিয়া হ'লে আমি এই কথা মানি ল'ব লাগিব যে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা আহি থকা বহিৰাগতসকলৰ ক্ষেত্ৰত অসম চৰকাৰৰ একো কৰণীয় নাই, অথবা অসমত এই সকল বহিৰাগতৰ প্ৰবেশ বন্ধ কৰিবলৈ সংবিধান-সংশোধনৰ দাবী কৰি অসমবাসীয়ে আন্দোলন কৰিব লাগিব। লগতে আমি এই কথাও ঠিৰাং কৰি ল'ব লাগিব: অসমলৈ অহা কোন শ্ৰেণীৰ বহিৰাগতৰ সংখ্যা বেচি? বিদেশী অভাবতীয়াৰ সংখ্যা বেচি, নে ভাৰতীয় বহিৰাগতৰ সংখ্যা বেচি? সামান্য সাধাৰণ জ্ঞানেও এই কথা কয় যে সীমান্ত-বন্ধী পুলিচৰ চকুত ধূলি দি দুৰ্গম অৱণ্য-পথেদি গোপনে অসমত প্ৰবেশ কৰা বিদেশী লোকতকৈ প্ৰতিদিনে দহ-বাৰখন বিৰাট বেলগাডীত অসমলৈ অহা ভাৰতীয় বহিৰাগতৰ সংখ্যা বহুগুণে বেচি হ'ব। অসমত বিদেশী লোকৰ অনুপ্ৰবেশ বন্ধ কৰাটো বা অনুপ্ৰবেশকাৰী বিদেশীক ততালিকে বহিষ্কাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰাটো চৰকাৰৰ অৱশ্য পালনীয় কৰ্তব্য। সেই কৰ্তব্য যথোচিতভাৱে পালন কৰিব নোৱাৰিলে চৰকাৰৰ কোনো ক্ষমা নাই। যি সকল ভাৰতীয়

মাগবিকে বিদেশী অনুপ্রবেশকাৰীক আশ্ৰয় দিয়ে, তেওঁলোক দেশদ্রোহী, তেওঁলোকো শাস্তিৰ যোগ্য। কিন্তু আমি যদি এই কথা মানি লওঁ যে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা লেঠাৰি-নিছিগা ধাৰেৰে অসমলৈ আহি থকা লোকসকলো এষ্ট ৰাজ্যৰ অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক স্বার্থৰ কাৰণে সমানেই ক্ষতিকাৰক, আনহাতে এইসকল বহিৰাগত সংখ্যাত বিদেশী অভাবতীয়তাকৈ বহুগুণে বেছি, তেন্তে এই সকল বহিৰাগতৰ ক্ষেত্ৰত আমি কি ব্যৱস্থা লম? প্ৰচলিত আইনৰ সংবিধান সংশোধন নকৰাকৈ এইসকল ভাৰতীয় বহিৰাগতকতো অসমলৈ সোমোৱাত আমি বাধা দিব নোৱাৰো বা তেওঁলোকক অসমৰ পৰা খেদি দিব নোৱাৰো! গতিকে যিসকল লোকে বহিৰাগতৰ সমস্যাটোৰ কাৰণে কেৱল চৰকাৰকেই দোষা-ৰোপ কৰি থাকে, তেওঁলোকে এটি বিষয়ত প্ৰথমেই মনস্থিৰ কৰি লব লাগিব যে অসমৰ সামগ্ৰিক আৰু দীৰ্ঘম্যাদী স্বার্থত তেওঁলোকে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰাও অসমলৈ জনস্ৰোত নিয়ন্ত্ৰিত হোৱাটো বিচাৰে, আৰু তাৰ কাৰণে সংবিধানৰ প্ৰয়োজনীয় সংশোধন ঘটাবলৈ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক বাধ্য কৰিবৰ কাৰণে তেওঁলোকে আন্দোলন কৰিবলৈ প্ৰস্তুত।

এই কথাৰ অৰ্থ এই নহয় যে অসমলৈ বহিৰাগতৰ সোঁত বন্ধ হোৱাটো আমি নিবিচাৰো। বৰং সকলোতকৈ আমিৱেই বেচিকৈ বিচাৰো। কিন্তু আমি এইটো নিবিচাৰো যে কিছুমান লোকে নিজৰ সংকীৰ্ণ স্বার্থসিদ্ধিৰ কাৰণে জনসাধাৰণৰ চেৰ্টিমেণ্টক মূলধন কৰি প্ৰত্যেকটো সমস্যাকে ৰাজনৈতিক ৰূপ দিয়ক, আৰু বিচাৰ বিশ্লেষণেৰে সমস্যাৰ সমাধানৰ চেষ্টা নকৰি কেৱল চিঞৰ ৰাখিবৰ দ্বাৰা আন সকলোতকৈ নিজৰ দেশ-প্ৰেম বেচি বুলি জাহিৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰক। অসমৰ কাৰণে বহিৰাগতৰ সমস্যাটো আজি হঠাতে উদ্ভৱ হোৱা এটা নতুন সমস্যা নহয়। স্বাধীনতা লাভৰ আগৰ কথা এতিয়া বাক বাদেই দিলো, দেশ স্বাধীন হোৱাৰ

পিছৰ পৰাই অবিৰাম গতিৰে অসমলৈ বহিৰাগতৰ সোঁত বৈয়েই আছে। যাঠিৰ দশকতে ই তীব্ৰতম ৰূপ লয়। কিন্তু কিছুমান মানুহৰ কথাবাৰ্তা শুনি এনেহে ধাৰণা হয়—যেন ইমানদিনে তেওঁলোকে শুইহে আছিল অথবা আন হাজাৰটা সমস্যাৰ কথা ভাবি থাকোতে বহিৰাগতৰ সমস্যাটোৰ কথা ভাবিবলৈকে সময় পোৱা নাছিল; এতিয়া সাৰ পাই উঠি বা সময় পাই এই সমস্যাৰ ভয়াবহ ৰূপ দেখি তেওঁলোকে আতংকিত হৈ চীংকাৰ কৰি উঠিছে। কমতালোভী হতাশা-প্ৰস্তু ৰাজনীতিকৰ এটা সাধাৰণ লক্ষণ হ'ল এই যে তেওঁলোকে সদায় চল চাই কাঠিয়া পাৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

বহিৰাগতৰ সমস্যাটোৰ সমাধানৰ কাৰণে আমি প্ৰথমে সমস্যাটো বিশ্লেষণ কৰি চাবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত। বহিৰাগত সকলক কি কি শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি? অসমলৈ কিহৰ সন্ধানত তেওঁলোক আহে? কি কি কাৰণত অসম বহিৰাগতৰ উপনিবেশত পৰিণত হৈছে? কেৱল চৰকাৰী কাৰ্য-ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰাই বহিৰাগতৰ সোঁত বন্ধ কৰা সম্ভৱনে?

প্ৰথমতেই বহিৰাগতসকলক দুটা স্পষ্ট শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি। এভাগ হ'ল ভাৰতীয়, আনভাগ অভাৱতীয়। ভাৰতীয় সকলৰ কথা পিছলৈ থৈ আমি প্ৰথমে অভাৱতীয় সকলৰ কথাই আলোচনা কৰো।

অসমৰ গাতে লাগি থকা তিনিখন বিদেশী ৰাষ্ট্ৰ আছে। পশ্চিমে বাংলাদেশ, উত্তৰে নেপাল আৰু ভূটান। ভূটানৰ পৰা অসমত অনুপ্ৰবেশ কৰা লোকৰ সংখ্যা নগণ্য। যিমান বিদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰী অসমলৈ আহিছে, তেওঁলোকৰ প্ৰায় শতকৰা এশজনেই আহিছে নেপাল আৰু বাংলাদেশৰ পৰা।

১৯৪৭ চনত দেশ-বিভাজন হোৱাৰ কলত তেতিয়াৰ পূৰ্ব-পাকিস্তানৰ প্ৰায় এককোটি হিন্দু ভাৰতলৈ ভাগি আহিল। তেওঁলোকৰ বেচিভাগেই আশ্ৰয় ললে প্ৰতিবেশী পশ্চিমবঙ্গ,

ত্ৰিপুৰা আৰু অসমত। বহিৰাগতৰ এনে ব্যাপক প্ৰভাৱে ঘাইকৈ
 দুটা সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰে : সাংস্কৃতিক আৰু অৰ্থনৈতিক। বিপুল-
 সংখ্যক শৰণাৰ্থীয়ে পশ্চিমবঙ্গৰ অৰ্থনীতিত বিৰাট হেচা দিলেও
 তাত সি একো সাংস্কৃতিক সমস্যাৰ সৃষ্টি নকৰিলে, কাৰণ তাত
 খলুৱা আৰু শৰণাৰ্থী দুয়ো শ্ৰেণীৰ লোকৰে ভাষা আৰু সংস্কৃতি
 একে। পূৰ্বপাকিস্তানৰ পৰা অহা বাঙালী শৰণাৰ্থীয়ে কিন্তু
 ত্ৰিপুৰাৰ খিলঞ্জীয়া অধিবাসী আদিম উপজাতিসকলৰ জীৱনত
 বিৰাট প্ৰলয়ৰ সৃষ্টি কৰিলে। নিজৰ ৰাজ্যতে তেওঁলোক সংখ্যালঘু
 হ'ল, নিজৰ ঘৰতে প্ৰবাসী হ'ল। কেৱল শৰণাৰ্থী বাঙালীসকলে
 দখল কৰাৰ ফলতেই এতিয়া ত্ৰিপুৰা এখন বাঙালী ৰাজ্যত পৰিণত
 হ'ল। কেইবালাখ বাঙালী শৰণাৰ্থীক অসমতো সংস্থাপিত
 কৰিবলগা হ'ল, আৰু তাৰ ফলত অসমৰ সীমিত অৰ্থনৈতিক
 সুযোগ-সুবিধাৰ ওপৰত এই সকল লোকে ভাগ বহুৱাৰ উপৰিও
 সি এটা সাংস্কৃতিক সমস্যাবো সৃষ্টি কৰিলে। প্ৰথমত : এই
 নবগত বাঙালীসকলে অসমৰ ভাষিক অনুপাত সাল-সলনি কৰি
 পেলালে, অৰ্থাৎ তেওঁলোকে অসমত স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিবলৈ
 লোৱাৰ ফলত অসমত অসমীয়া-ভাষী লোকৰ শতকৰা হাৰ স্বাভা-
 বিকতেই কিছু হ্ৰাস পালে। ১৯৬০ চনৰ ৰাজ্য-ভাষা-আন্দোলনৰ
 বিভিন্ন কাৰণৰ ভিতৰত ইও আছিল এটা অন্যতম কাৰণ।
 দ্বিতীয়তে, একেসময়তে অসমলৈ এই বিপুলসংখ্যক বাঙালীৰ
 আগমনে খলুৱা অসমীয়াসকলৰ মনত এটা পুৰণি ভয় নতুনকৈ
 জগাই তুলিলে, সেটিটো হ'ল সকলো ফালৰ পৰাই অধিক
 পৰাক্ৰান্ত বঙলা ভাষা-সাহিত্যৰ গৰাহত পৰি অসমীয়া ভাষা
 নিশ্চিহ্ন নহলেও দুৰ্বল হোৱাৰ ভয়। মুঠতে স্বাধীনতাৰ পিছত
 অসমত কেইবালাখ বাঙালী শৰণাৰ্থীৰ পুনঃসংস্থাপনে এই ৰাজ্যত
 এক সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক টেনশ্যনৰ (tention) সূচনা
 কৰিলে। তুহঁজুইৰ নিচিনাকৈ সি উমি উমি জ্বলি থাকে, বেচিভাগ

সময়তেই তাৰ অস্তিত্ব পৰ্যন্ত অনুভৱ কৰিব নোৱাৰি, কিন্তু মাজে
 মাজে সি ভমককৈ জ্বলি উঠে। অসমীয়া সমাজৰ নেতৃত্ব প্ৰয়াসী
 বহুতো লোকৰ কাৰণে এই সমস্যাটো এটা প্ৰধান ৰাজনৈতিক
 মূলধন।

সি যি কি নহওক, অসমত স্থায়ীভাৱে সংস্থাপিত এই বাঙালী
 লোকসকল এতিয়া আৰু বহিৰাগতৰ শ্ৰেণীত নপৰে। তেওঁ-
 লোকক বহিস্কাৰৰ কথাও নিশ্চয় কোনেও নাভাবে। আশা কৰা
 যায় যে ১৯৬০ আৰু ১৯৭৪ চনৰ মৰ্মন্তদ ঘটনাৱলীৰ পিছত এই
 লোকসকলেও পৰিস্থিতিৰ লগত নিজেকে খাপ খোৱাই খলুৱা
 মানুহৰ লগত মিলিজুলি চলিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। কিন্তু ইমানৰ
 পিছতো এই কথা কব নোৱাৰি যে তেওঁলোকৰ নিজৰ সমস্যা বা
 অসমৰ কাৰণে তেওঁলোকে সৃষ্টি কৰা সমস্যাৰ অন্ত পৰিছে।
 দেশ-বিভাজনৰ পিছতো পূৰ্বপাকিস্তানৰ পৰা ভাৰতলৈ শৰণাৰ্থীৰ
 সোঁত বন্ধ নহ'ল। পাকিস্তানী আমোলত পূৰ্বপাকিস্তানৰ সংখ্যা-
 লঘু হিন্দু সম্প্ৰদায়ৰ ওপৰত অব্যাহত গতিৰে নিৰ্যাতন চলি
 থকাৰ ফলত প্ৰায় প্ৰতি বছৰেই অন্যান্য প্ৰতিবেশী ৰাজ্য
 কেইখনৰ লগতে অসমলৈকো শৰণাৰ্থীৰ সোঁত বৈ থাকিবলৈ
 ধৰিলে। সিয়েই যেনিবা দেশবিভাজনৰ সময়ত বাৰিষাৰ ভৰা-
 নদীৰ ৰূপ লৈছিল, পিছলৈ সি জিৰজিৰকৈ বৈ থকা খৰালীৰ ক্ষীণ
 সূঁটিৰ ৰূপ ললে। আইনৰ দৃষ্টিত এই পিছত অহা শৰণাৰ্থীসকলো
 আছিল অভাবতীৰ বিদেশী অনুপ্ৰৱেশকাৰী। কিন্তু পূৰ্বপাকিস্তানত
 সাম্প্ৰদায়িক বৈষম্যৰ বলী হৈ নিৰ্যাতিত আৰু বিতাড়িত হোৱা
 এই লোকসকলক ভাৰত চৰকাৰে মানবীয় বিবেচনাত দেশ-
 বিভাজনৰ বহুত পিছলৈকে আশ্ৰয় দিয়েই থাকিল। তাৰে বহুতো
 লোকে আহি অসমত আশ্ৰয় ললে। এনেদৰে অসমত বঙলাভাষী
 লোকৰ সংখ্যা বাঢ়ি গৈ থাকিল, বাঢ়িলে বহিৰাগত বাঙালীসকলৰ
 প্ৰতি খলুৱা অসমীয়া মানুহৰ বিৰাগ আৰু বিদ্বেষৰ মনোভাব।

কিন্তু কেৱল বাঙালী হিন্দুৱেই অসমলৈ আহিছেনে? নহয়, বাঙালী মুছলমানো দলে দলে অসমলৈ আহিছে। ইতিহাসৰ কি কৰণ পৰিহাস, যি মুছলমানে এদিন 'লড়কে লেঙ্গে পাকিস্তান' বুলি, বজ্জকঠোৰ সংকল্প লৈছিল, পাকিস্তানৰ দাবীত ১৯৪৬ চনত কলিকাতাত কুখ্যাত Direct Action Day ৰ সৃষ্টি কৰিছিল, সেই মুছলমানৰ বহুতেই কিন্তু পাকিস্তান হোৱাৰ পিছত সেই পুণ্যভূমিৰ আশা ত্যাগ কৰি দলে দলে অসমলৈ আহিবলৈ ধৰিলে। আটাইতকৈ ডাঙৰ হৰি-কথা তাতকৈ ডাঙৰ চাউল-কথা। অৰ্থাৎ মানুহৰ প্ৰধান সমস্যা মূলতঃ অৰ্থনৈতিক। এই অৰ্থনৈতিক সমস্যাৰ সমাধানো ওচৰচুবুৰীয়া আটাইৰ দেশ আৰু ৰাজ্যৰ উন্নতিৰ ওপৰত পৰস্পৰ নিৰ্ভৰশীল। যেতিয়ালৈকে বাংলাদেশ দাৰিদ্ৰ্যৰ অতল গহবৰত পৰি থাকিব, তেতিয়ালৈকে অসম বা পশ্চিমবঙ্গও সমস্যামুক্ত হ'ব নোৱাৰে; ক্ষুধাৰ কাৰণ দাবাগিয়ে বাংলাদেশৰ মানুহক প্ৰতিবেশী অঞ্চললৈ খেদি-কুৰি আনিবই। বিহাৰৰ উন্নতি হ'লে অসমৰ মানুহে উল্লাহত নাচি উঠা উচিত, কাৰণ কেৱল তেতিয়াহে অসমলৈ বিহাৰী ভাইসকলৰ অবিৰাম সোঁত সামান্য পৰিমাণে হলেও মন্থৰ হোৱাৰ আশা। প্ৰাণ-ৰক্ষা মানুহৰ সহজাত প্ৰবৃত্তি। পৃথিবীত এনে কোনো কাম নাই—যিটো কাম মানুহে নিজৰ প্ৰাণ-ৰক্ষাৰ কাৰণে কৰিব নোৱাৰে। আনকি কিছুমান মানুহে প্ৰাণ-ৰক্ষাৰ কাৰণে চৰম সুবিধাবাদী ৰাজনীতি আৰু ভণ্ডামীও কৰিব পাৰে। ইতিহাসত যুগ যুগ ধৰি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয়ে নিৰাপদ বাসভূমি আৰু নিশ্চিত অন্নসংস্থানৰ অন্বেষণত দেশে দেশান্তৰে প্ৰব্ৰজন কৰিয়েই ফুৰিছে। কেৱল আধুনিক কালতেই হঠাতে সেই প্ৰব্ৰজন বন্ধ হৈ যাব—এনে আশা নিশ্চয়ই কৰিব নোৱাৰি। এই সমস্যাৰ স্থায়ী সমাধান তেতিয়াহে সম্ভৱ হ'ব—যেতিয়া প্ৰত্যেক ৰাষ্ট্ৰৰে শোষণমুক্ত অৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাই আধুনিক বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ

সহায়েৰে নিজ দেশৰ সকলো নাগৰিকৰে কৰ্ম আৰু অন্ন সংস্থানৰ ব্যৱস্থা কৰি তেওঁলোকক নিজ দেশৰ চাৰি সীমাৰ মাজতে ধৰি ৰাখিবলৈ সমৰ্থ হ'ব। অৱশ্যে তেতিয়াও যে সমস্যাৰ স্থায়ী সমাধান হ'ব এনে আশা কৰিব নোৱাৰি। পৃথিবীৰ জনসংখ্যা বৰ্তমানৰ গতিত বাঢ়ি গৈ থাকিলে এদিন এনে এটা অৱস্থা নিশ্চয় আহিব—যেতিয়া বিভিন্ন দেশে হয় আপোষ আৰু সহযোগিতাৰ জৰীয়াতে বাসযোগ্য মাটিবোৰ ভগাই লবলৈ সক্ষম হ'ব লাগিব; অথবা যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ দ্বাৰা লোকক্ষয় কৰিবলৈ বাধ্য হ'ব, অথবা world dictatorship বা বিশ্বজোৰা একনায়কত্ববাদ প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব লাগিব।

ভবিষ্যতৰ কথা ভবিষ্যতে হ'ব। বৰ্তমানৰ বাবে এই কথা মনত ৰাখিলেই হ'ব যে বহিৰাগতৰ সমস্যাটো হ'ল ক্ষুধাৰ্তৰ সমস্যা। বাংলাদেশত 'বিহাৰী' মুছলমানৰ কাৰণে ঠাই নাই। বাংলাদেশত বাঙালী মুছলমানৰ কাৰণেও ঠাই নাই সেই কাৰণেই সিহঁতে প্ৰাণ-ৰক্ষাৰ কাৰণে প্ৰাণৰ মায়া ত্যাগ কৰি দুৰ্গম অৰণ্য পথেদি, নদী পথেদি দলে দলে অসমলৈ পলাই আহে। পশ্চিম-বঙ্গত বাঙালীৰ কাৰণে ঠাই নাই। দণ্ডকাৰণ্যৰ প্ৰতিকূল পৰিবেশত তিস্তিৰ নোৱাৰি যিবোৰ বঙ্গ-সন্তানে প্ৰাণৰক্ষাৰ কাৰণে প্ৰাণৰ মায়া ত্যাগ কৰি পশ্চিমবঙ্গলৈ ঘূৰি আহিল, তেওঁলোকক পুলিচ-

মিলিটারী লগাই দণ্ডকাৰণ্যলৈ ঘূৰি যাবলৈ বাধ্য কৰা হ'ল। যিসকলে ঘূৰি যাব নুখুজিলে তেওঁলোকে আত্মহত্যা কৰিলে, অৰণ্যবাসী হ'ল, উন্মাদ হৈ গ'ল, এইবোৰ কথাৰ পৰা এটা সত্যই প্ৰমাণিত হয় যে কুখাৰ কোন সীমান্ত নাই।

অৱশ্যে এই কথা কোৱাৰ অৰ্থ এই নহয় যে পৃথিৱীৰ সকলো কুখিতৰ কাৰণে অসমৰ সীমান্ত খুলি দিব লাগিব। বৰং অসমৰ সীমান্ত বহিৰাগত সোমাব নোৱাৰাকৈ কেনেকৈ স্থায়ীভাৱে বন্ধ কৰা যায়, সেই কথা আলোচনা কৰিবৰ কাৰণেই এই দীঘলীয়া প্ৰবন্ধৰ অৱতাৰণা।

অসমলৈ অহা বিদেশী বহিৰাগতৰ ভিতৰত বাঙালী হিন্দুও আছে, বাঙালী মুছলমানও আছে। কিন্তু এই দুয়োশ্ৰেণী লোকৰ প্ৰতি থলুৱা অসমীয়াসকলৰ মনোভাব একে নহয়। অসমীয়া উপ-জাতীয়তাবাদৰ (Sub-nationalism) মূল ঐক্যমূত্ৰ আৰু চানিকশক্তি হ'ল অসমীয়া ভাষা। যিসকল লোকৰ দ্বাৰাই অসমীয়া ভাষাৰ স্বাৰ্থ ক্ষতিগ্ৰস্ত হ'ব পাৰে বুলি অসমীয়াসকলে অনুভৱ কৰে, তেনে লোকৰ প্ৰতি তেওঁলোকে সন্দেহপূৰ্ণ বৈৰীতাৰ দৃষ্টিৰে চায়। যিসকল লোকৰ পৰা অসমীয়া ভাষাৰ কোনো বিপদ আহিব নোৱাৰে বুলি তেওঁলোক নিশ্চিত হৈ থাকে, সেই সকল বহিৰাগতৰ প্ৰতি থলুৱা অসমীয়াসকল অপেক্ষাকৃত ভাবে সহনশীল। অৱশ্যে যেতিয়া অৰ্থনৈতিক স্বাৰ্থৰ সংঘাত হয়, তেতিয়া সুকীয়া কথা।

এই শতাব্দীত অসমলৈ বহিৰাগতৰ বৃহত্তম প্ৰব্ৰজন হৈছিল ত্ৰিশৰ দশকত—যেতিয়া ছাৰ ছাছুৱাৰ মুছলিম লীগ চৰকাৰৰ আমোলত অসমৰ দুৱাৰ পূৰ্ববঙ্গৰ লাখ লাখ মুছলমানৰ কাৰণে মুকলি কৰি দিয়া হৈছিল। অসমক মুছলমানপ্ৰধান প্ৰদেশত পৰিণত কৰি কালক্ৰম ইয়াক পাকিস্থানৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাই আছিল চাৰ ছাছুৱাৰ উদ্দেশ্য। ফলত স্বাভাৱিকতেই বহিৰাগত

মুছলমানৰ এই ব্যাপক প্ৰব্ৰজনৰ বিৰুদ্ধে অসমত তীব্ৰ জনমত গঢ়ি উঠিছিল। দৰাচলতে স্বাধীনতাৰ আগলৈকে অসমৰ আটাইতকৈ বিতৰ্কিত থলুৱা সমস্যা আছিল দুটা : অসমৰ পৰা ব্ৰীহট্ট জিলাক বিচ্ছিন্ন কৰাৰ দাবী, আৰু পমুৱা সমস্যা। যিহেতু, অসমক পাকিস্থানৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ চাৰ ছাছুৱাই যি সপোন দেখিছিল সি সপোন হৈয়েই থাকিল। দেশ বিভাজনৰ ফলত ব্ৰীহট্টও পাকিস্থানলৈ গ'ল। স্বাধীনতালাভৰ বহু আগতেই কংগ্ৰেছে প্ৰতিশ্ৰুতি দি থৈছিল যে দেশ স্বাধীন হ'লে কংগ্ৰেছে ভাৰাৰ ভিত্তিত ভাৰতৰ প্ৰদেশবোৰৰ পুনৰ্গঠন কৰিব। গতিকে দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পিছতেই অসমৰ অসমীয়া নেতৃত্বৰ মনত এটা প্ৰধান প্ৰশ্ন হৈ উঠিল—এই ৰাজ্যত অসমীয়াভাষী লোকৰ সংখ্যা আচলতে কিমান হ'ব ? এনে এটা সন্ধিক্ষণত পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা আহি অসমত স্থায়ীভাৱে বসতি কৰিবলৈ লোৱা কেইবালাখো বাঙালী মুছলমানে যদি বাঙালী হৈয়েই থাকিবলৈ ঠিক কৰিলেহেতেন, তেন্তে অসমৰ ইতিহাস কিজানি আজি বহুত বেলেগ হৈ গ'লহেতেন। কিন্তু বহু শতাব্দী ধৰি আনৰ শাসন শোষণত জৰ্জৰিত হৈ থকা এই লোকসকলে নিজৰ নতুন আশ্ৰয়-ভূমিৰ কাৰণে কোনো নতুন সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিব নুখুজি অসমীয়া সাহিত্যকে নিজৰ বুলি ঠিক কৰিলে। মুছলমানৰ ধৰ্মশাস্ত্ৰ কোৰাণত বিশ্বাসীসকলৰ প্ৰতি এই নিৰ্দেশ দিয়া আছে যে তেওঁলোকে যি দেশত বসতি কৰে, সেই দেশকে স্বদেশ বুলি আৰু সেই দেশৰ ভাষাকে নিজৰ বুলি গ্ৰহণ কৰিব লাগে। হয়তো এই শাস্ত্ৰীয় নিৰ্দেশেও তেওঁলোকৰ সিদ্ধান্ত সহজ কৰি তুলিলে। সি যি কি নহক, আজি এই কথা পাহৰিলে নচলিব যে প্ৰায় ২৬ লাখ ন-অসমীয়া মুছলমান আৰু প্ৰায় সমান-সংখ্যক চাহ মজুতৰ সম্প্ৰদায়ৰ লোকে নিজকে অসমীয়াভাষী বুলি পৰিচয় নিদিয়া হ'লে আজি অসমত অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া উপ-জাতীয়তাবাদৰ অৱস্থা কি হ'লহেতেন, সেইটো যথেষ্ট সন্দেহৰ

কথা। আন কথাত কবলৈ গ'লে অসমীয়া ভাষিক জাতীয়তাবাদ আৰু অসমীয়া জাতিৰ দুটা প্ৰধান লাই-খুটা হ'ল ন-অসমীয়া মুছলমান আৰু চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়। কিন্তু 'খিলঞ্জীয়া' অসমীয়া সকলে এই কথা সচেতনভাৱে মনত ৰাখেনে?

নাৰাখে। মাজে মাজে হয়তো তেওঁলোকৰ মনত পৰে যে এই দুই সম্প্ৰদায়ৰ লোকে নিজকে অসমীয়া বুলি পৰিচয় দি অসমত অসমীয়াভাষী লোকৰ সংখ্যা বৃদ্ধিত সহায় কৰিলে আৰু তাৰ দ্বাৰাই অসমীয়া জাতিৰ স্বতন্ত্ৰ অস্তিত্ব বন্ধাত সহায় কৰিলে। সেই কথা মনত পৰি চাহ মজদুৰ আৰু ন-অসমীয়া মুছলমানৰ প্ৰতি 'খিলঞ্জীয়া' অসমীয়া সকলে হয়তো কেইমূহুৰ্ত্তমানৰ কাৰণে কৃতজ্ঞতাও অনুভৱ কৰে। কিন্তু সিমানেই। এটা বৃহৎ অসমীয়া জাতি পঠনত সহায় কৰা এই লোকসকলৰ প্ৰতি যে 'খিলঞ্জীয়া' সকলৰ আৰু কিবা কৰ্তব্য আছে, সেই কথা তেওঁলোকৰ মনলৈ নাহে। ৰাজনৈতিক দলবোৰে এই দুই সম্প্ৰদায়ৰ লোকক যেনেকৈ কেৱল ভোটৰ সময়তহে মনত পেলায়, ঠিক তেনেকৈ অসমীয়া জাতীয়তাবাদীসকলেও এওঁলোকক মনত পেলায় কেৱল লোক-পিয়লৰ সময়ত। বাকী সময়ত তেওঁলোক প্ৰয়োজনীয় নহয়, অসমীয়া নহয়। এই কথা কোনে নাজানে যে অসমৰ ভিতৰত এই দুই সম্প্ৰদায়ৰ লোকেই সকলোতকৈ অসহায়, অনুন্নত আৰু অবহেলিত? কিন্তু অসমীয়া জাতীয়তাবাদী সকলে এওঁলোকৰ মাজলৈ গৈ নিজ চকুৰে এওঁলোকৰ অৱস্থা চাবলৈ চেষ্টা কৰিছেনে? চাকৰি-বাকৰিও এওঁলোকক যে ন্যায্য প্ৰাপ্যৰ পৰা বঞ্চিত কৰি ৰখা হৈছে, তাৰ বিৰুদ্ধে অসমীয়া জাতীয়তাবাদীসকলে মাতিছেনে? এওঁলোকৰ মাজত শিক্ষা-প্ৰচাৰৰ কাৰণে বা বিনামূলীয়াকৈ অসমীয়া কিতাপপত্ৰ বিলাবৰ কাৰণে অসম সাহিত্য সভা আৰু সদৌ অসম ছাত্ৰ ইউনিয়নৰ নিচিনা অনুষ্ঠানবোৰে বেচৰকাৰী পৰ্যায়ত কিবা চেষ্টা কৰিছেনে? কোনোবা অসমীয়া জাতীয়তা-

বাদী অনুষ্ঠানে চা মজদুৰ আৰু ন-অসমীয়া মুছলমানৰ মেধাবী ছাত্ৰক উচ্চশিক্ষাৰ কাৰণে বৃত্তি দিয়াৰ কথা ভাবি চাইছেনে? এই দুই সম্প্ৰদায়ৰ যিবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিভিন্ন পৰীক্ষাত অসমীয়া ভাষাত বেচি নম্বৰ পাই কৃতিত্বৰ পৰিচয় দিয়ে, তেওঁলোকক একোটা পুৰস্কাৰ দিয়াৰ কথা অসম সাহিত্য সভা বা অসম ছাত্ৰ ইউনিয়নে চিন্তা কৰিব নোৱাৰেনে? (প্ৰসংগতঃ এইখিনিতে এঘাৰ কথা কৈ থবৰ মন গ'ল। বাতৰি কাকতৰ সম্পাদক হিচাপে মোৰ দহ বছৰীয়া অভিজ্ঞতাৰ পৰা এই কথা ডাঠি কব পাৰো যে বৰ্তমান অসমত আটাইতকৈ শুদ্ধ অসমীয়া লিখে চা মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ লেখক কেইজন। প্ৰতিষ্ঠিত অসমীয়া লেখক কেইজনৰ বাহিৰে বাকী প্ৰায়সকল অসমীয়া লেখকৰ লেখা বহুত কটা-কুটা নকৰাকৈ ছপাশাললৈ পঠাব নোৱাৰি। কিন্তু চা মজদুৰ লেখক কেইজনৰ লেখাত কলম টোৱাবৰে দৰকাৰ নপৰে।)

গুণাত অপ্ৰাসঙ্গিক যেন লাগিলেও ওপৰৰ কথাখিনি কোৱাৰ প্ৰয়োজন এই কাৰণেই হ'ল যে বহিৰাগতৰ সমস্যাৰ লগত অসমীয়া জাতিগঠনৰ প্ৰশ্নটো জড়িত হৈ আছে। বাহিৰৰ পৰা আহি অসমতে স্থায়ীভাৱে বসতি কৰা যিসকল লোকে স্বেচ্ছাই আৰু সাগ্ৰহে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া হৈছে, তেওঁলোকে হৃদয়ৰ পৰা অসমীয়া জাতিৰ প্ৰতি sense of belonging অনুভৱ কৰিলেহে বৃহৎ অসমীয়া জাতি গঠনৰ প্ৰক্ৰিয়া ত্বৰান্বিত হ'ব। লোক-পিয়লৰ সময়ত ভাচা, গোৱালা, কৰ্মকাৰ, শ্বেখ, আলি, থা সকলোৱেই অসমীয়া, কিন্তু চাকৰি পাবৰ সময়ত কেৱল ফুকন, বৰুৱা, শৰ্মা, তালুকদাৰহে অসমীয়া—এনে মনোভাব চলি থকা-লৈকে অসমীয়া জাতীয়তাবোধৰ লগত এইসকল লোকৰ একত্ৰবোধ কেতিয়াও সম্পূৰ্ণ নহ'ব।

কেৱল শ্লোগান, পেনপেনিয়া অনুভূতি আৰু সুবিধাবাদী ৰাজনীতিৰ দ্বাৰা অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ বিকাশ সাধন কৰিব

নোৱাৰি। সাহিত্যৰ এটা অৰ্থনৈতিক দিশো থাকে। চূড়ান্ত বিচাৰত সাহিত্যও এটা পণ্য-সামগ্ৰী। বজাৰত ইহাৰ চাহিদা যিমানৈ বাঢ়িব, সিমানৈই সাহিত্যৰ উৎপাদন আৰু গুণগত উৎকৰ্ষও বৃদ্ধি পাব। অৰ্থাৎ সাহিত্যৰ পাঠকসমাজ বাঢ়িব লাগিব। অসমীয়া সাহিত্য পঢ়া লাগি থকাৰ এটা অন্যতম প্ৰধান কাৰণ হ'ল এই যে ইয়াৰ পাঠকৰ সংখ্যা নিতান্তই সীমাবদ্ধ। যিসকল লোকে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি কামনা কৰে, তেওঁলোকে অসমীয়া সাহিত্যৰ পাঠকসমাজ বহুলাবৰ কাৰণে প্ৰণালীবদ্ধভাবে চেষ্টা কৰা উচিত। হিন্দীভাষাৰ সাম্ৰাজ্যবাদে যে অতি কুট কোণলেৰে অকণাচলক অসমৰ পৰা আঁতৰাই নিলে আৰু অসমীয়া ভাষাক তাৰ পৰা উৎখাট কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি আছে, তাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ল হিন্দী ভাষাসাহিত্যৰ কাৰণে অকণাচলত নতুন বজাৰ সৃষ্টি আৰু মুকলি কৰা। উগ্ৰ হিন্দী প্ৰেমী সকলে বাণ্ঠীয় ঐক্য বিপন্ন কৰি হলেও অহিন্দীভাষী অঞ্চলবোৰত যে ছলে-বলে-কোণলে হিন্দী জাপি দিবলৈ চেষ্টা কৰি আছে, তাৰ মূল কাৰণ হ'ল হিন্দী সাহিত্যৰ কাৰণে ৰাজ্যৰ সম্প্ৰসাৰণ। অসমীয়াসকলে কাৰো ওপৰত অসমীয়া ভাষা জাপি দিব নালাগে। কিন্তু চা মজদুৰ আৰু ন-অসমীয়া মুছলমান আদি যিসকল লোকে স্বেচ্ছাই অসমীয়া-ভাষা সাহিত্য গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া হৈছে, তেওঁলোকৰ মাজত নিবন্ধৰতা দূৰীকৰণ, উচ্চশিক্ষাৰ বিস্তাৰ আৰু পুথিভঁৰাল আন্দোলন আদিৰ নিচিনা কাৰ্যমুচী গ্ৰহণ কৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ পাঠক সমাজ বহুলাবলৈ চেষ্টা কৰিলেহে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ভবিষ্যত উজ্জল হ'ব। হিন্দী নাগৰী প্ৰচাৰিণী সমিতিয়ে সমগ্ৰ দেশতে হিন্দীৰ প্ৰচাৰৰ কাৰণে কাম কৰিছে; ব্ৰিটিশ কাউঞ্চিলৰ নিচিনা বে-চৰকাৰী অনুষ্ঠানে সমগ্ৰ বিশ্বতে ইংৰাজী সাহিত্যৰ বজাৰ বহুলাবলৈ কাম কৰিছে। পশ্চিমবঙ্গ নিবন্ধৰতা দূৰীকৰণ সমিতিয়ে শিক্ষাৰ দ্ৰুত বিস্তাৰৰ লগে লগে বঙলা ভাষাত 'বিশ্বকোষ' প্ৰণয়ণৰ নিচিনা

বহু প্ৰকল্প হাতত লৈছে। অসমীয়া ভাষা-প্ৰেমী আৰু জাতীয়তাবাদীসকল কিন্তু শ্লোগান দিয়া আৰু বাতৰি কাকতলৈ বিবৃতি দি থাকিলেই অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য উন্নতিৰ জখলাত দোপত-দোপে উঠি গৈ থাকিব।

অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ প্ৰধান দুৰ্বলতা এয়েই যে কবিলৈ অন্তৰ্হীন কাম পৰি থকা সত্ত্বেও কোনেও কামৰ জৰীয়তে অসমীয়া জাতিৰ আৰু অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ উন্নতি সাধিবলৈ চেষ্টা নকৰি সেইটো কবিলৈ চেষ্টা কৰিছে কেবল বক্তৃতা আৰু বিবৃতিৰ দ্বাৰা। সেই প্ৰসঙ্গলৈ পিছত আকৌ আহিম।

ক'ব খুজিছিলো যে বহিৰাগত মুছলমানসকলে অসমীয়া ভাষাসাহিত্যক নিজৰ বুলি গ্ৰহণ কৰাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ প্ৰতি থলুৱা অসমীয়া সকলৰ মনোভাব কিছু কোমল। মনোভাব কোমল হোৱাৰ আৰু এটা কাৰণ এই হ'ব পাৰে যে শিক্ষাদীক্ষাত অন-গ্ৰসৰতা আৰু চৰকাৰী বৈষম্যৰ কাৰণে মুছলমানসকলে চাকৰি-বাকৰি আৰু ব্যৱসায়-বানিজ্যৰ ক্ষেত্ৰত চহৰ-মুখী নব্য-শিক্ষিত অসমীয়া ডেকাৰ লগত প্ৰতিযোগিতা কৰিবলৈ নাহে। ফলত মুছলমান সকলক অসমীয়া 'শিক্ষিত নিবনুৱা ডেকাই' পথৰ কটক বুলি নাভাবে। যোৱা কেইবছৰমানত পূৰ্বপাকিস্তান তথা বাংলা-দেশৰ পৰা অহা অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ বিৰুদ্ধে অসমীয়া জনমত কঠোৰতৰ হৈ অহাৰ প্ৰধান কাৰণ হ'ল ভবিষ্যতৰ কাৰণে দুশ্চিন্তা। মানুহ বাঢ়িছে, মাটি কমিছে, অসমীয়া মানুহ ঘৰতেই আলহী হৈছে। নতুনকৈ বহিৰাগত আহি থাকিলে থলুৱা অসমীয়াৰ কাৰণে ক'তো আৰু এচিকটাও মাটি নাথাকিবগৈ। সেইটো প্ৰথম ভয়। দ্বিতীয় ভয় হ'ল মুছলমান অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ সংখ্যা বাঢ়ি গৈ থাকিলে অসমত হিন্দু মুছলমানৰ বৰ্তমানৰ অনুপাত বিনষ্ট হোৱাৰ ভয়।

মুঠতে বহিৰাগত মুছলমানৰ পৰা থলুৱা খিলঞ্জীয়া লোক

সকলে কোনো সাংস্কৃতিক বিপদৰ আশংকা নকৰে ; তেওঁলোকৰ পৰা আহিব পৰা বিপদ ঘাইকৈ অৰ্থনৈতিক আৰু বাজনৈতিক।

আগতেই কৈ অহা হৈছে অসমীয়া উপ-জাতীয়তাবাদৰ মূল আধাৰ আৰু চালিকাশক্তি হৈছে ভাষা। গতিকে অসমীয়াসকলে আটাইকৈ বেচি ভয় কৰে বহিৰাগত বাঙালী হিন্দুক, আটাইতকৈ অব্যক্তিৰ বুলি ভাবে বাঙালী হিন্দুক। বহিৰাগতৰ সমস্যা মানেই বহুতো অসমীয়াৰ কাৰণে বাঙালী হিন্দুৰ সমস্যা। কাৰণ অসমীয়া সকলে বিশ্বাস কৰে যে একমাত্র হিন্দু বাঙালী সকলৰ পৰাই তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক বিপদ আহিব পাৰে।

শক্তিশালী প্ৰতিবেশীক সকলোৱেই ভয় আৰু ঈৰ্ষাৰ চকুৰে চায়। গতিকে বাঙালীসকলে একো নকৰিলেও তেওঁলোকে সদায় ভয় আৰু ঈৰ্ষাৰ পাত্ৰ হৈ থাকিলেহেতেন। কিন্তু ব্ৰিটিশ শাসনৰ আৰম্ভণীৰে পৰা ১৮৭০ চনলৈকে বঙলা ভাষাই যে অসমীয়ক স্থানচ্যুত কৰি ইয়াত বজা-বহি বজা হৈ বহিছিল, তাৰ স্মৃতিয়ে অসমীয়াসকলৰ কাৰণে এটা স্থায়ী মনস্তাত্ত্বিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰি ৰাখিছে। দ্বিতীয়তে, যিমানদিন শ্ৰীহট্ট জিলা অসমৰ লগত আছিল, সিমান দিনলৈকে সি চাকৰি দাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত তীব্ৰ প্ৰতিযোগিতাৰ দ্বাৰা অসমীয়া-বাঙালীৰ সমস্যাক এটা জীৱন্ত সমস্যাত পৰিণত কৰি ৰাখিছিল। সেই স্মৃতিও বাঙালী-ভীতিৰ এটা স্থায়ী উৎস। দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পিচত যেতিয়া ভাষাভিত্তিক ৰাজ্য গঠনৰ কাম আৰম্ভ হ'ল, তেতিয়া গোৱালপাৰা জিলাক অসমৰ পৰা ফালি নি পশ্চিমবংগৰ লগ লগাবলৈ চেষ্টা চলাব ফলত আৰু সেই চেষ্টাত ডাঃ বিধান চন্দ্ৰ ৰায়ৰ নিচিনা মানুহেও হাত-উজান দিয়াৰ ফলত অসমীয়াৰ মনৰ ঘা সম্পূৰ্ণকৈ নো পাওঁতেই নতুনকৈ তাত আঁচৰ পৰিল। সেই ঘাৰ পৰা নতুনকৈ ক্ষেত্ৰ ওলাল। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালত অসমীয়া-বাঙালীৰ সম্পৰ্কই তীব্ৰতম ৰূপ ললে ১৯৬০ চনত—যেতিয়া ৰাজ্যভাষাৰ প্ৰশ্নত

অসমীয়া আৰু বাঙালীসকলৰ মতান্তৰ ঘটিল। এতিয়াও যিহেতু অসমীয়াৰ পিছতে বঙলা ভাষাই হ'ল অসমৰ দ্বিতীয় বৃহত্তম ভাষা অৰ্থাৎ দ্বিতীয় সংখ্যা-গৰিষ্ঠ লোকৰ ভাষা, আৰু যিহেতু সাংস্কৃতিক সম্প্ৰসাৰণবাদ বাঙালীসকলৰ এটা জাতীয় লক্ষণ বুলি সকলোৱেই বিশ্বাস কৰে, সেই কাৰণে অসমলৈ নতুনকৈ বাঙালী আহিলেই থলুৱা অসমীয়া মানুহ স্বাভাবিকতে আতংকিত হৈ উঠে। তেওঁলোকৰ ভয় হয় যে প্ৰব্ৰজনৰ দ্বাৰা অসমত এনেকৈ বাঙালীৰ সংখ্যা বাঢ়ি গৈ থাকিলে অদূৰ ভবিষ্যতত এদিন অসমীয়া ভাষাই নিজৰ অস্তিত্ব আৰু মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ কাৰণে নিজৰ ঘৰতে বঙলা ভাষাৰ তীব্ৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হব লাগিব।

এই সমস্যাৰ দুটা দিশ আছে। এটা হ'ল অসমত ইতিমধ্যে স্থায়ীভাবে বসতি কৰা বাঙালীসকলৰ সমস্যা—তেওঁলোক ৰুদ্ৰ সিংহৰ দিনতেই অহা হওক বা দেশবিভাজনৰ পিছত শৰণাৰ্থীৰূপে আহি অসমত পুনঃস্থাপিত হোৱা বাঙালীয়েই হওক। আনটো হ'ল অসমলৈ নতুনকৈ অহা বাঙালীৰ সমস্যা—তেওঁলোক হিন্দুৱেই হওক বা মুছলমানেই হওক, বাংলাদেশৰ পৰা অহাই হওক বা দণ্ডকাৰণ্যৰ পৰা অহাই হওক। এই দ্বিতীয়টো সমস্যাৰ এটাই কাৰণ আছে : জাতি-ধৰ্ম-ভাষানিৰ্বিশেষে অসমৰ সকলো শ্ৰেণীৰ বাইজৰ মঙ্গলৰ স্বার্থত এনেকুৱা আৰু এজন মানুহকো অসমত সোমাবলৈ দিব নালাগিব ; যিসকল ইতিমধ্যেই সোমাইছে তেওঁলোকক বিচাৰি-খুচাৰি উলিয়াই নিজ নিজ ঠাইলৈ ঘূৰাই পঠোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

প্ৰথমটো সমস্যা আৰু তাৰ সমাধানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ আগতে এটা প্ৰাসংগিক কথা কৈ লওঁ। মান ভগনৰ সময়ত মাত্ৰ কেইশমান অসমীয়া মানুহ নিজ ঠাইৰ পৰা পলাই কাছাৰত আশ্ৰয় লৈছিল গৈ। সেইবিলাক মানুহৰ শিক্ষাদীক্ষা বুলিবলৈ একো নাছিল ; সাহিত্য-চেতনা বা এটা সাহিত্যিক ঐতিহ্যৰ গৰ্ব-

বোধো নিশ্চয় নাছিল; কেবল নিজৰ মাতৃভাষাৰ প্ৰতি অসীম মৰমতে সেই এমুঠিমান মানুহে আজিলৈকে অসমীয়া মাতৃ কথা আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰ বন্ধা কৰি চলিছে। তাৰ কাৰণে সদৌ অসমীয়া জাতিয়ে তেওঁলোকক লৈ গৰ্ববোধ কৰে, তেওঁলোক যাতে চিৰকাল অসমীয়া হৈ থাকে তাৰ কাৰণে চেষ্টা কৰে। যি ধৰণৰ মনোভাব আৰু হৃদয়াবেগৰ বশবৰ্তী হৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অসমীয়াসকলে কাছাবৰ এমুঠিমান অসমীয়াক চিৰকাল অসমীয়া হৈ থকাটো বিচাৰে, সেই একে মনোভাব আৰু একে হৃদয়াবেগৰ বশবৰ্তী হৈয়েই আনসকল লোকেও নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতিক জীয়াই ৰাখিবলৈ বিচাৰে। অসমৰ বাঙালীসকলৰ সমস্যাৰ আমি এই দৃষ্টিৰেই চাব লাগিব।

[৪]

অসমলৈ বিদেশী বহিৰাগতৰ দ্বিতীয়টো প্ৰবল সোঁত হৈ আহিছে উত্তৰৰ পৰা। তেওঁলোক নেপালী। কিন্তু বাংলাদেশী বহিৰাগত সকলৰ বিষয়ে অসমত যিমান হৈ চৈ লাগে, এই নেপালী অনুপ্ৰবেশকাৰীসকলৰ বিষয়ে সিমান নালাগে। তাৰ কাৰণ কেইবাটাও। প্ৰথমতে, বাংলাদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰীসকল যিবোৰ বাটেদি আহি অসমত প্ৰবেশ কৰে আৰু যিবোৰ ঠাইত আশ্ৰয় লয়, সেইবোৰ বাট আৰু সেইবোৰ ঠাইত তেওঁলোক সহজেই চকুত পৰে। আনহাতে দুৰ্গম হিমালয়ৰ কোকৰতী নেপালৰ পৰা

ভূতাত্ত্বিক দুৰ্গম অৱণ্য পথেদি অসমত প্ৰবেশ কৰি গভীৰ অৱণ্যৰ মাজত আশ্ৰয় লোৱা নেপালীসকল সহজে কাৰো চকুত নপৰে। দ্বিতীয়তে, বাংলাদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰীসকল বাঙালী আৰু মুছলমান দুয়োটা হোৱাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ পৰা থলুৱা লোক সকলে ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক দুয়োটা বিপদৰে আশংকা কৰে। আনহাতে নেপালীসকল হিন্দু হোৱাৰ কাৰণে আৰু তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক উচ্চাকাংক্ষা নাই বুলি ভাবি নেপালী অনুপ্ৰবেশ সম্পৰ্কে থলুৱা লোকৰ হুচিচুতা অপেক্ষাকৃত কম।

কিন্তু অলপ দৰৈ ভাবি চালেই বুজিব পাৰি যে বাংলাদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ দ্বাৰা অসমৰ ভবিষ্যত যিমান বিপদাপন্ন হ'ব পাৰে, নেপালী অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ পৰা আহিব পৰা বিপদ তাতোকৈ কোনোদিশেই কম নহয়। বৰং অৰ্থনৈতিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা চাবলৈ গলে সেই বিপদৰ মাত্ৰা কিছু বেচিহে। কাৰণ নেপালী বহিৰাগতসকলে আহি আশ্ৰয় লয় ঘাইকৈ অৱণ্য অঞ্চলত, আৰু তেওঁলোকে অসমৰ অৱণ্য-সম্পদ যিভাবে ধ্বংস কৰিছে সেই ক্ষতি সহজে পূৰণ হোৱাৰ আশা নাই। যোৱা ৪ আগষ্টৰ 'দৈনিক অসমত' এনেভাবে এটা বাতৰি ওলাইছে : "চাৰিআলি (দৰং) : ইয়াৰ পৰা উত্তৰে অৰুণাচল প্ৰদেশত অৱস্থিত বিশ্বনাথ সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত ব্যাপকভাবে বেদখল চলিছে আৰু বেদখলকাৰীয়ে প্ৰায়বোৰ মূল্যবান গছ-গছনি কাটি টহিল কৰিছে বুলি জানিব পৰা গৈছে। "আচলতে এনে ঘটনা যোৱা বছৰ বছৰ ধৰি অব্যাহত ভাবে চলিয়েই আছে। ক্ষুধা আৰু দাবিদৰ দ্বাৰা তাড়িত হৈ হাজাৰ হাজাৰ মানুহ বাংলাদেশৰ পৰা অসমলৈ ভাগি অহাৰ দৰে নেপালৰ পূব অঞ্চল কক্ক আৰু অনূৰ্বৰ হৈ জনবসতিৰ অনুপযোগী হৈ পৰাৰ ফলত হাজাৰ হাজাৰ নেপালী বছৰৰ পিছত বছৰ ধৰি অসমলৈ ভাগি আহিছে। পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা আগতে আহি অসমত থলুৱা হোৱা কোনো কোনো লোকে নতুন বাংলাদেশী অনুপ্ৰবেশ-

কাৰীসকলক আশ্রয় দিছে। অসম আৰু অৰুণাচলৰ সীমান্তত লক্ষীমপুৰ আৰু দৰং জিলাৰ ভিতৰত অসমৰ যিমানবোৰ সংৰক্ষিত বনাঞ্চল আছে, সেইবোৰ আচলতে 'সংৰক্ষিতও' নহয়, 'বনাঞ্চলো' নহয়। বাহিৰৰ পৰা চালে ডাঠ অৰণ্য যেন লাগে, কাৰণ মানুহৰ চকুত ধূলি দিবলৈ বনাঞ্চলৰ চাৰিসীমাৰ গছবোৰ নকটাকৈ বখা হৈছে। কিন্তু অৰণ্যৰ ভিতৰলৈ সোমালেই দেখিব হাজাৰ হাজাৰ একৰমাটিৰ হাবি-বন টহিলং কৰি তাত নেপালীয়ে গাওঁ পাতিছে, খেতি কৰিছে। সোৱণশিৰি সংৰক্ষিত বনাঞ্চলত এই দৃশ্য মই নিজে দেখিছো। এই সকল লোক কোনো অসমপ্ৰেমী জাতীয়তা-বাদীৰ চকুত নপৰে, কাৰণ এই দুৰ্গম অৰণ্যলৈ কোনো ৰাজনৈতিক নেতা নাযায়। অসমত নেপালীৰ সংখ্যা দ্ৰুত গতিৰে বাঢ়িছে সেই কথাও সহজে জনা নাযাব, কাৰণ কোনো লোক-পিয়লকাৰী এই দুৰ্গম অৰণ্যলৈ নাযায়। এইসকল বেদখলকাৰী অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ পৰা অসমে এক পইছাও ৰাজহো নেপায়, কাৰণ কোনো জমাবন্দী-চিঠাবহীত এওঁলোকৰ নাম নাই। অৱশ্যে এই তথাকথিত সংৰক্ষিত বনাঞ্চলবোৰ বহুতো মণ্ডল-কানুনগোৰ ব্যক্তিগত জমিদাৰীত পৰিণত হৈছে, কাৰণ এই নেপালী বেদখলকাৰীসকলৰ অস্তিত্ব কেৱল মণ্ডল-কানুনগো সকলেই জানে, আৰু কেৱল তেওঁলোকেই এই বেদখলকাৰীসকলৰ ওপৰত উঠিৰজা-বহিৰজা।

কেইবালাখো নেপালী অসমত প্ৰায় শতাধিক বছৰ ধৰি বাস কৰিছে, আৰু তেওঁলোক সম্পূৰ্ণৰূপে অসমীয়া হৈ গৈছে। ৰাইকৈ দৰং জিলাতেই এই সকল লোকৰ বসতি ঘন। এতিয়া প্ৰশ্নটো নেপালী আৰু অসমীয়াৰ হোৱা নাই, প্ৰশ্নটো হৈছে থলুৱা আৰু বহিৰাগতৰ। আজি যিসকল লোক অসমৰ থলুৱা আৰু স্থায়ী অধিবাসী বুলি পৰিগণিত হৈছে—তেওঁলোক অসমীয়া, বাঙালী, নেপালী, চা-মজুহৰ, ন-অসমীয়া মুছলমান—যিয়েই নহওক কিয়, তেওঁলোক সকলোৰে অৰ্থনৈতিক স্বার্থ একেই। অসমত এতিয়া

যিখিনি বাসযোগ্য আৰু কৃষিযোগ্য মাটি আছে, সেইখিনি তেওঁলোকে ভাগ যোগ কৰি খাবলৈ নাটে। তাৰ ওপৰত যদি ভাগ বহাবলৈ দিনে দিনে বহিৰাগত আহি থাকে—তেওঁলোক বাংলা-দেশী হিন্দু-মুছলমানেই হওক বা নেপালৰ হিন্দুৱেই হওক—তেন্তে তাৰ কলত প্ৰত্যেকজন থলুৱা লোকেৰে কষ্ট হব, প্ৰত্যেকেৰে পাতত ভাত কমকৈ পৰিব। তদুপৰি ভবিষ্যত বংশধৰসকলৰ চিন্তাতো আছেই। কিন্তু বেচিভাগ মানুহৰ মনতে আদিম Tribal loyalty বা গোষ্ঠী আনুগত্যৰ প্ৰবৃত্তি এতিয়াও ইমান প্ৰবল যে নিজৰ বা পো-পোৱালীৰ অহিত চিন্তা কৰি হলেও থলুৱা ন-অসমীয়া মুছলমানে বাংলাদেশৰ পৰা অহা অনুপ্ৰবেশকাৰীক বা থলুৱা নেপালীয়ে বিদেশী নেপালী অনুপ্ৰবেশকাৰীক আশ্রয় দিব খোজে। অষ্ট্ৰেলিয়াত এতিয়াও এনে কিছুমান আদিম জাতি আছে—যিসকলে কেনেকৈ যদি খবৰ পায় যে দুহাজাৰ মাইল দূৰত দুটা আদিম জাতি ফৈদৰ মাজত যুদ্ধ লাগিছে আৰু তাৰে এটাই তেওঁলোকৰ নিচিনা একে টোটাম্ (Totem) বা পশু-চিহ্ন ধাৰণ কৰে, তেন্তে সেই ফৈদৰ পক্ষত যোগ দি যুদ্ধ কৰিবলৈ তেওঁলোকে দুহাজাৰ মাইল দীৰ্ঘ পথ খোজ কাঢ়ি যায়। ইয়াত তেওঁলোকৰ কোন স্বার্থৰ প্ৰশ্ন নাই, আছে মাত্ৰ আদিম tribal loyalty বা গোষ্ঠী-আনুগত্যৰ প্ৰশ্ন : ঠিক একে মনোভাবৰে বৰষুণী হৈ থলুৱা নেপালীয়ে বিদেশী নেপালীক আশ্রয় দিয়ে, ন-অসমীয়া মুছলমানে আশ্রয় দিয়ে বাংলাদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰীক। তেহেলে লাগে তাৰ নিজৰেই ক্ষতি হওক।

সকলো শ্ৰেণীৰ বহিৰাগতৰ লগতে নেপালী বহিৰাগতৰ প্ৰশ্নটোও গুৰুত্ব-সহকাৰে বিবেচিত হোৱা উচিত, অৰ্থাৎ তেওঁলোকৰ নতুন অনুপ্ৰবেশ বন্ধ কৰিবলৈ আৰু ইতিমধ্যে অহা সকলক বিচাৰি-খুচাৰি উলিয়াই ঘূৰাই পঠাবলৈ ব্যৱস্থা লোৱা উচিত। বহুতো কাৰণত নেপালী অনুপ্ৰবেশ অসমৰ কাৰণে অধিক

বিপজ্জনক। প্রথমতে, বাংলাদেশী অনুপ্রবেশকাৰীসকল যিমান সহজে চকুত পৰে বা তেওঁলোকৰ আগমনৰ পথ বন্ধ কৰা যিমান সহজ, নেপালী অনুপ্রবেশকাৰী তেনেকৈ চকুতেই নপৰে, আৰু নেপাল-ভাৰত সীমান্তত তেনেকুৱা পহৰাদাৰীও নাই। দ্বিতীয়তে, নেপালী অনুপ্রবেশকাৰীসকলে অসমৰ সংৰক্ষিত বনাঞ্চল যিভাবে ধ্বংস কৰিছে, আন কোনো সম্প্ৰদায়ৰ লোকেই সিমানখিনি কৰা নাই। ইয়াৰ ফলত কেৱল যে হাজাৰ হাজাৰ বিঘা খেতিৰ মাটিহে বহিৰাগত অনুপ্রবেশকাৰীৰ বেদখললৈ গৈছে এনে নহয়; এই লোকসকলে অসমৰ বিস্তীৰ্ণ সংৰক্ষিত বনাঞ্চলে পংগপালৰ দৰে ধ্বংস কৰি ইক'লজীৰ (ecology) ভাৰসাম্যও নষ্ট কৰি পেলাইছে। সময় থাকোতেই এই বিষয়ে সতৰ্ক নহ'লে ইয়াৰ ভয়াবহ পৰিণাম ভোগ কৰিব লাগিব আমাৰ বংশধৰসকলে।

নেপালী অনুপ্রবেশ অব্যাহত গতিৰে চলি থাকিলে ভৱিষ্যতে তাৰ ফলত সাংস্কৃতিক সংঘৰ্ষৰো সৃষ্টি হ'ব পাৰে। থলুৱা অসমীয়া সকলে ভাবি আছে যে একমাত্ৰ বাঙালীসকলেই অতিমাত্ৰাই ভাষা-সচেতন জাতি, সংখ্যাৰ খেলাত ভৱিষ্যতে অসমীয়া ভাষাৰ বিপদ একমাত্ৰ বাংলা ভাষাৰ পৰাই আহিব পাৰে। কিন্তু এই বিষয়ে সচেতন হোৱা দৰকাৰ যে নেপালীসকলো অতিমাত্ৰাই ভাষা সচেতন জাতি। নেপালী ভাষাৰ কাৰণে সাংবিধানিক মৰ্যাদা অদায় কৰিবলৈ তেওঁলোকে নেবানেপেকাকৈ চেষ্টা কৰি আছে। (তেওঁলোকৰ দাবীৰ বিৰুদ্ধে আমাৰ কোনো আপত্তি নাই)। সংখ্যাৰ হিচাপত বাঙালীসকলৰ পিছতেই তেওঁলোক অসমত তৃতীয় বৃহত্তম ভাষিক গোট হ'ব। এনে স্থলত যদি এখন বিদেশী ৰাষ্ট্ৰ নেপালৰ পৰা অবাধে অসমলৈ নেপালী অনুপ্রবেশকাৰীৰ সোত বৈ থাকে, আৰু বছৰ দিয়েকৰ পিছত যদি ন-পুৰণি সকলো নেপালীয়ে নিজে নেপালী-ভাষী বুলি পৰিচয় দি দাৰ্জিলিঙত বিচবাৰ নিচিনাকৈ অসমতো নেপালী ভাষাৰ স্কুৱীয়া

মৰ্যাদা আৰু অধিকাৰ বিচাৰে তেন্তে অসমৰ জটিল পৰিস্থিতি জটিলতৰ কৰি তুলিবলৈ আৰু এটা নতুন উপাদান যোগ হ'ব। এই ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় নাগৰিক বাঙালীসকল আৰু স্বাধীন সাৰ্বভৌম বিদেশী ৰাষ্ট্ৰৰ পৰা অহা অনুপ্রবেশকাৰী সকলক একে শাৰীতে পেলাব নোৱাৰি। অতীতত অহা কেইবালাখো নেপালী হাড়ে-হিমজুৱে অসমীয়া হৈ গৈছিল। মজলীয়া স্কুলত মই নিজে শুধু আৰু মূৰদী অসমীয়া শিকিছিলো। শ্ৰীযুত চন্দ্ৰলাল জৈশী নামৰ এজন অসমীয়া-নেপালী শিক্ককৰ পদপ্ৰাপ্ত। এখেত বিহালী অঞ্চলৰ লোক, এতিয়াও জীৱিত আছে, মই নিজে অৱশ্যে যোৱা ৩৫ বছৰ কাল তেখেতক দেখা নাই। কিন্তু তেখেতে শিকোৱা অসমীয়া এতিয়াও মোৰ প্ৰধান মূলধন। কিন্তু যি স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াত এই সকল লোক এদিন অসমীয়া সমাজৰ লগত সম্পূৰ্ণ-ৰূপে একাঙ্গ হৈ গৈছিল, এতিয়া নানা জটিল ৰাজনীতিৰ পাঁকচক্ৰই সেই প্ৰক্ৰিয়াত আউল লগোৱাৰ উপক্ৰম কৰিছে। নেপালী সকলক অসমতো এটা স্কুৱীয়া ভাষিক গোট ৰূপে ঠিয় কৰাবলৈ নতুনকৈ চেষ্টা চলিছে। এনে অৱস্থাত নেপালী অনুপ্রবেশকাৰীৰ সোত অবিৰামভাবে বৈ থাকিলে সি অসমৰ অৰ্থনৈতিক পৰিস্থিতি জটিল কৰি তোলাৰ লগে লগে কালক্ৰমত সাংস্কৃতিক সংঘৰ্ষতো নতুন ইন্ধন যোগাব। অতএব, বাংলাদেশ আৰু নেপাল এই দুয়োখন বিদেশী ৰাষ্ট্ৰৰ পৰা হোৱা অনুপ্রবেশৰ প্ৰতি সমান পৰিমাণৰ কঠোৰ মনোভাৱ লোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। কিন্তু বাস্তৱক্ষেত্ৰত দেখা গৈছে যে বাংলাদেশী অনুপ্রবেশৰ প্ৰতি অসমৰ জনমত যিমান সজাগ আৰু স্পৰ্শকাতৰ, নেপালী অনুপ্রবেশৰ প্ৰতি সি ঠিক সিমানখিনি নহয়। কিয়?

[৫]

অসমৰ ভৱিষ্যত বিপদাপন্ন কৰি তোলা দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ বহিৰাগত নেপাল আৰু বাংলাদেশৰ নিচিনা কোনো বিদেশী ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিক নহয়। তেওঁলোক ভাৰতৰেই নাগৰিক। কিন্তু অৱস্থা বৈপ্লৱ্যত পৰি এই সকল লোকে আজি অসমৰ কাৰণে আতংকৰ কাৰণ হৈ পৰিছে। প্ৰকৃতপক্ষে ভাৰতীয় বহিৰাগত সকলে সৃষ্টি কৰিব পৰা বিপদৰ মাত্ৰা অধিক, কাৰণ অন্ততঃ তৎপৰভাৱে বিদেশী বহিৰাগতসকলক বহিস্কাৰ কৰিব পাৰি, কিন্তু ভাৰতীয় সকলক নোৱাৰি। গোঁজেই গছ হৈ তেওঁলোকে এদিন থলুৱা মানুহক গ্ৰাস কৰি পেলাব।

এই বিষয়ে অধিক আলোচনালৈ যোৱাৰ আগতে এটা মৌলিক প্ৰশ্নৰ সমাধান কৰি লোৱা উচিত হ'ব। 'বহিৰাগতৰ' সংজ্ঞা কি? মুখ্যমন্ত্ৰী গোলাপ বৰবৰাই বোলে অলপতে লামডিঙৰ এখন ৰাজহুৱা সভাত এই অভিমত প্ৰকাশ কৰিছে যে যিসকল লোকে বাহিৰৰ পৰা আহি অসমত স্থায়ীভাৱে বসতি কৰিছে, তেওঁলোকেই থলুৱা লোক। এই সংজ্ঞা অনুসৰি পৰ্যটক, তীৰ্থযাত্ৰী আৰু ভ্ৰাতৃমান ব্যৱসায়ীৰ বাহিৰে আন কোনো মানুহেই বহিৰাগত বুলি পৰিগণিত নহ'ব; ঘৰ এটা ভাড়া কৰি বা আনৰ আশ্ৰয়ত কেইবছৰমান অসমত থাকিলেই প্ৰত্যেকেই থলুৱা লোক হৈ যাব। আৰু যিহেতু ভাৰতীয় নাগৰিকৰ কাৰণে দেশৰ যি কোনো অঞ্চলতে (দুখনমান ৰাজ্য বাদ দি) মাটিবাৰী কিনা বা বসবাস

[৩৩]

কৰাত আইনগত কোনো বাধা নাই, গতিকে ১৯৯০ বা ২০২৫ চনত। যদি ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা হাজাৰ হাজাৰ মানুহ আহি অসমত স্থায়ীভাৱে বাস কৰিবলৈ লয়, তেন্তে তেওঁলোক আৰু বহিৰাগত হৈ নাথাকিব; মুখ্যমন্ত্ৰী বৰবৰাৰ সংজ্ঞা অনুসৰি তেওঁলোক থলুৱা হৈ পৰিব।

স্পষ্টতঃ 'থলুৱা'ৰ এনে সংজ্ঞা কোনোপধ্যেই গ্ৰহণীয় হ'ব নোৱাৰে। সেয়ে হ'বলৈ হ'লে বহিৰাগতৰ সমস্যাক লৈ ইমান হেঁচ কৰাৰেই কোনো প্ৰয়োজন নাই।

যিসকল মাৰোৱাৰী ব্যৱসায়ীয়ে অসমত শতাধিক বছৰ ধৰি ব্যৱসায় কৰিছে আৰু মাটি-বাৰী ঘৰ ভূয়াৰ কৰি স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিছে, তেওঁলোক থলুৱা নে বহিৰাগত? পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা অহা যিসকল শৰণাৰ্থী চৰকাৰী নীতি আৰু সিদ্ধান্ত অনুসৰি ১৯৭০ চনলৈকে অসমৰ মাটিত সংস্থাপিত কৰা হৈছে, তেওঁলোক থলুৱা নে বহিৰাগত? কেবালা বা মহাৰাষ্ট্ৰৰ যিজন ভদ্ৰলোকে ১৯৬৮ চনত গুৱাহাটীত মাটি কিনি স্থায়ীভাৱে বাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে, তেওঁ থলুৱা নে বহিৰাগত? যিসকল বিহাৰী ভাইয়ে যোৱা বিশ বছৰ ধৰি অসমৰ নগৰ-চহৰত বিক্ৰা চলাইছে, তেওঁলোক থলুৱা নে বহিৰাগত?

যি কোনো যুক্তিপূৰ্ণ আলোচনাৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান পূৰ্বচৰ্ত হৈছে এই যে সৰ্বপ্ৰথমে আলোচ্য বিষয়বোৰৰ সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰি ল'ব লাগিব। First define your premise। বিদেশী ৰাষ্ট্ৰ নেপাল আৰু বাংলাদেশৰ পৰা অহা সকলো লোকেই সম্পূৰ্ণ আৰু সমগ্ৰ অৰ্থত বহিৰাগত। অথচ তাৰ ভিতৰতে বাংলাদেশৰ (আগৰ পূৰ্বপাকিস্তানৰ) পৰা হিন্দুসকলক শৰণাৰ্থী বুলি ইয়াত আশ্ৰয় দিয়া হ'ল, মুছলমানসকলক বিতাড়ন কৰা হ'ল অনুপ্ৰবেশকাৰী বুলি। নেপালৰ পৰা অহা লোকসকলোকে এতিয়ালৈকে বহিৰাগত বা অনুপ্ৰবেশকাৰীক একো আখ্যা দিয়া হোৱা নাই। ইয়াৰ অৰ্থ

হ'ল এয়েই যে অন্যান্য সকলো অভিধাব দবেই বহিবাগতবো কোনো পৰম সংজ্ঞা নাই, সময় আৰু অৱস্থাতেই ইয়াৰ অৰ্থ আপেক্ষিক। ভাৱতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা অহা কইতালাতো লোকে বহু বছৰ ধৰি অসমত অৰ্দ্ধস্থায়ী হৈ বসবাস কৰি আছে, অৰ্থাৎ তেওঁলোকে নিজ নিজ ৰাজ্যত এখন আৰু অসমত এখন—এই দুখন ঘৰ চলাই আছে। মাৰোয়াৰী, গুজৰাটী, পাঞ্জাবীকে ধৰি সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰতীয় বাণিয়া আৰু কাৰিগৰ শ্ৰেণীৰ লোকসকল এই শ্ৰেণীত পৰে। খলুৱা অসমীয়াসকলে এই সকল লোকক মনে প্ৰাণে আপোন বুলি গ্ৰহণ নকৰিলেও তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে উগ্ৰ কৈবীতাৰ মনোভাৱো কেতিয়াও প্ৰকাশ কৰা নাই; (১৯৬৮ চনৰ ২৬ জানুৱাৰীৰ বহুসাময় ঘটনাটো একমাত্ৰ ব্যতিক্ৰম)। আনহাতে পশ্চিমবঙ্গ বা বাংলাদেশৰ পৰা অহা বাঙালীৰ কথা দূৰতেই থাকুক, অসমৰেই এখন জিলা কাছাড়া বাঙালীসকল ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বেচিভাগ মানুহৰ চকুত 'বহিবাগত'। ভৌগোলিক মানচিত্ৰত কাছাড়া অসমৰেই অংশ বিশেষ হলেও ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অসমীয়া সকলৰ মানসিক মানচিত্ৰত কাছাড়াৰ কোনো অস্তিত্ব নাই। কাছাড়াবাসীৰ মানসিক মানচিত্ৰত অসমীয়া অধ্যুষিত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অস্তিত্বক বিষয়েই হয়তো সেই একে কথাই কব পাৰি। কিন্তু এইবোৰ ক্ষুদ্ৰ মনস্তত্ত্ব বা অনুভূতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বহিবাগতৰ সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰিব নোৱাৰি; তাৰ কেতবোৰ কাৰ্যকৰ আৰু আইনসম্মত বাস্তব ভিত্তি থাকিবই লাগিব। লগতে এই কথাও মানি ল'ব লাগিব যে বহিবাগত সংজ্ঞা নিৰূপণ নকৰাকৈ, অৰ্থাৎ কোনবোৰ লোকক বহিবাগত বুলি অভিহিত কৰা হ'ব সেই কথা দ্ব্যৰ্থহীনভাৱে চিৰাং নকৰাকৈ এই সমস্যাৰ সমাধানৰ কথা ভাবিব নোৱাৰি।

বহিবাগতৰ সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰাৰ এটা নীতি এই হ'ব পাৰে যে যিসকল লোকে জীৱিকনিৰ্বাহ বা অৰ্থোপাৰ্জনৰ কাৰণে অসমলৈ

বাহি ইয়াত স্থায়ী বা আধা স্থায়ী ভাবে বাস কৰিলেও ইয়াত উপাৰ্জন কৰা ধন অসমৰ বাহিৰলৈ পঠায়, তেওঁলোকক কোনো-পধ্যেই খলুৱা বুলি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰি। ঔপনিবেশিক অৰ্থনীতিৰ সূত্ৰ অনুসৰি তেওঁলোকেই প্ৰকৃত অৰ্থত বহিবাগত। অসমত পঞ্চাশ বা এশ বছৰ বাস কৰিলেও কোনোবাই তেওঁৰ সমস্ত উপাৰ্জিত ধন ৰাজস্থান, গুজৰাট বা পাঞ্জাবলৈ পঠাই থাকিব পাৰে; অসমত উপাৰ্জিত ধনেৰে ফৰিদাবাদত ন ন উদ্যোগ বা ৰাজস্থানৰ কোনোবা গাঁৱত মন্দিৰ বা স্কুল-কলেজ প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব পাৰে; এনে স্থলত এই সকল লোক অসমত এশ বছৰ বাস কৰিলে বুলিয়েই তেওঁলোক কেতিয়াও খলুৱা বুলি গণ্য হ'ব নোৱাৰে। প্ৰকৃত অৰ্থতেই তেওঁলোক পমুৱা, প্ৰবাসী উপনিবেশ-কৰী। আনহাতে চৰকাৰী নীতি আৰু সিদ্ধান্ত অনুসৰিয়েই যিসকল লোকক যথাবিহিত ভাবে ইয়াত পুনৰ্স্থাপিত কৰা হৈছে, ওপজা মাটিৰ লগত যিসকলৰ নাড়ীৰ বন্ধন চিৰকালৰ কাৰণে ছিন্ন হৈছে, যিসকল লোকে এটা ফুটাকড়িও 'দেশৰ ঘৰলৈ' পঠাবলগীয়া নহয়, সেই সকল লোকক সম্পূৰ্ণভাৱে খলুৱা বুলি গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। তেওঁলোকক মনেপ্ৰাণে খলুৱা বুলি গ্ৰহণ নকৰাৰ বা তেওঁলোকৰ লগত এটা উদ্দেশ্য-প্ৰণোদিত মনস্তাত্ত্বিক দূৰত্ব বন্ধা কৰি চলাব একমাত্ৰ অৰ্থ হ'ব বিভেদ, অশান্তি আৰু উত্তেজনাৰ পৰিবেশ জীয়াই ৰখা। তাৰ দ্বাৰা কেতিয়াও কাৰো লাভ নহয়, কিন্তু কম বেচি পৰিমাণে সকলোৰেই ক্ষতি হয়। তদুপৰি এনে এটা পৰিবেশ সদায় ধৰ্মকাৰী সমাজবিৰোধী লোক আৰু সুবিধাবাদী ৰাজনীতিকৰ বংশবৰ্দ্ধক। লগতে এই কথাও স্মৰ্তব্য যে ধৰ্মকাৰী সমাজবিৰোধী লোক আৰু স্বাৰ্থপৰ সুবিধাবাদী ৰাজনীতিকৰ কোনো জাতি, ধৰ্ম বা ভাষা নাই; তেওঁলোক নিজেই এটা সুকীয়া সম্প্ৰদায়।

কিন্তু তাৰ অৰ্থ এই নহয় যে অসমৰ বাহিৰৰ যি কোনো

মানুহে ওপজা মাটিৰ লগত চিৰকালৰ কাৰণে নাড়ীৰ বন্ধন ছিন্ন কৰি অসমত স্থায়ীভাৱে বাস কৰিবলৈ আহিলেই তেওঁলোকক অনিৰ্দিষ্টকালৰ কাৰণে অসমলৈ আহিবলৈ দি থাকিব লাগিব বা থলুৱা হোৱাৰ অধিকাৰ দিব লাগিব। তেতিয়াহ'লেতো দণ্ডকা-বণ্যেৰ হিন্দু শৰণাৰ্থী বা বাংলাদেশৰ মুছলমান অনাৰ্থীৰ কাৰণে অসমেই হৈ পৰিব **promised land**; ভাৰতবোৰ সকলো প্ৰান্তৰ পৰা **All roads will lead to Assam**. ইতিমধ্যেই সেই প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হৈছে। বায়ুৰঙলৰ যি কোনো এটা অংশ উত্তপ্ত হৈ তাত শূন্যতাৰে সৃষ্টি হ'লে চাৰিওফালৰ পৰা বতাহ বলাৰ দৰে অসমলৈকো ভাৰতৰ সকলো প্ৰান্তৰ পৰা মানুহৰ সোঁত বালিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। সেই প্ৰবল সোঁতত অসমৰ লুৱা মানুহ, থলুৱা ভাষা-সংস্কৃতি, থলুৱা অৰ্থনীতি—সকলো উঠি-ভাৰি নিশ্চিহ্ন হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। সেই ভয়ানক সম্ভাৱনাক কেনেকৈ ৰোধ কৰা যায়, সেইটোৱেই হৈছে এতিয়া প্ৰধান সমস্যা।

বহুতো চিন্তা কৰি দেখা গৈছে যে অসমৰ কাৰণে যদি কিছু সুকীয়া আৰু আছুতীয়া বন্ধণাবেন্ধণমূলক ব্যৱস্থা লোৱা নহয়, তেন্তে বহিৰাগতৰ অধিৰাম আৰু ক্ৰমবৰ্দ্ধমান প্ৰব্ৰজনে সৃষ্টি কৰা সমস্যাৰ কোনো স্থায়ী সমাধান নহয়। কিন্তু যিহেতু ওপৰে ওপৰে চালে পশ্চিমবঙ্গ, বিহাৰ বা মহাৰাষ্ট্ৰৰ নিচিনাকৈ অসমো ভাৰতৰ এখন প্ৰধান ৰাজ্য, গতিকে এনে সুকীয়া ব্যৱস্থাৰ নাম ললেই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আন বহুতেই চকু খাই উঠিব। এনে এটা প্ৰস্তাৱ বিবেচনাৰেই যোগ্য নহয় বুলি তেওঁলোকে কবলৈ প্ৰয়াস পাব। কিন্তু যিসকল লোকে ইতিহাসৰ গতি-প্ৰকৃতি সূক্ষ্মভাৱে অনুধাবন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু ঐতিহাসিক অভিপোহৰত দূৰদৰ্শী হ'বলৈ চেষ্টা কৰে, তেওঁলোকে নিশ্চয় এই প্ৰস্তাৱৰ সপক্ষে থকা যুক্তিবোৰ গহীনভাৱে আৰু গুৰুত্ব সহকাৰে পৰীক্ষা কৰি চাব।

অসমলৈ বহিৰাগতৰ প্ৰব্ৰজন আৰু অনুপ্ৰবেশ বাধাহীনভাৱে চলি থাকিলেও ই কালক্ৰমত দুটা অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰিব। এটা সাংস্কৃতিক আনাটো অৰ্থনৈতিক। দুয়োটা সমস্যাই অন্তৰ্হীন সামাজিক উত্তেজনা আৰু সংঘৰ্ষৰ বীজ বহন কৰিছে।

প্ৰথমে সাংস্কৃতিক সমস্যাৰ কথাই ধৰা যাওঁক। ৰাষ্ট্ৰীয়নীতি হিচাপে যেতিয়া ভাষাৰ ভিত্তিক ৰাজ্যবোৰৰ পুনৰ্গঠন কৰা হ'ল, নেতিয়া ভাৰতৰ প্ৰত্যেকটো প্ৰধান ভাষাৰ কাৰণে এখোখনকৈ **Home-land** বা গৃহ-ভূমি ধাৰ্য কৰা হ'ল। (হিন্দীৰ কাৰণে একাকৈ গৃহ-ভূমি, সমগ্ৰ উত্তৰ আৰু মধ্যভাৰত)। অসমীয়া ভাষাৰ গৃহ ভূমি হ'ল অসম। আধুনিক কালত অসমীয়া ভাষাৰ সাহিত্য-কৃতি ভাৰতৰ দুটা বা তিনিটা ভাষাৰ তুলনাত কিছু নিম্নত হলেও মধ্য যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ গৰিমা ভাৰতৰ ভিতৰতে তুলনাহীন। নিজৰে ভাষা সম্পৰ্কে অসমীয়া সকলৰ স্পৰ্শকাতৰতা আৰু গোৰবাবোধৰ কথা সম্প্ৰতি ভাৰত বিদিত। কিন্তু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰধান সমস্যা হ'ল এই যে আধুনিক কালত অসমৰ ৰাজনৈতিক মানচিত্ৰ এই নতুন ৰূপ লোৱাৰ ফলত আৰু বৃটিশ শাসনৰ আৰম্ভণীৰ পৰা এতিয়ালৈকে বহুজনক অনা-অসমীয়া মানুহ বাহিৰৰ পৰা আহি অসমত স্থায়ীভাৱে বসতি কৰি লোৱাৰ ফলত অসমতেই অসমীয়া ভাষা কোৱা মানুহৰ সংখ্যা তুলনামূলকভাৱে কম। পাহাৰীয়া জিলা কেইখন অসমৰ পৰা আঁতৰি যোৱাৰ পিছত এতিয়া অসমত অসমীয়াভাষী মানুহৰ সংখ্যা মোটামুটি শতকৰা ৬০ ভাগ মান হ'ব। কিন্তু উত্তৰ-দক্ষিণ-পশ্চিম সকলো ফালৰ পৰাই বহিৰাগতৰ সোঁত বৰ্ত্তমানৰ গতিৰে বৈ থাকিলে ভবিষ্যতে এনে এটা দিন নাহিবনে—যেতিয়া অসমীয়া-ভাষী মানুহৰ সংখ্যা শতকৰা ৫০ ভাগতকৈয়ো কম হৈ অসমীয়া ভাষা নিজৰ গৃহভূমি অসমতেই সংখ্যালঘুৰ ভাষাত পৰিণত হ'ব ?

অসমৰ জনসংখ্যা ১৯৬১ চনৰ পৰা ১৯৭১ চনলৈকে যি হাৰত বাঢ়িল, ১৯৭১ চনৰ পৰা ১৯৮১ চনলৈকে সেই হাৰৰ পৰিবৰ্তন হোৱাৰ কোনো সম্ভাৱনা নাই। এই কথাও স্বীকৃত হৈছে যে জন্ম-মৃত্যুৰ স্বাভাৱিক জৈৱ প্ৰক্ৰিয়াৰ ফলত অসমত মানুহৰ এনে অভূতপূৰ্ব সংখ্যাৱদ্ধি হোৱা নাই; সি হৈছে লাখ লাখ বহিৰাগতৰ প্ৰৱৰ্তনৰ ফলত। অতএৱ, এই বিষয়ে বিন্দুমাত্ৰ সন্দেহ নাই যে এই গতিৰে বাহিৰৰ মানুহ অসমলৈ আহি থাকিবলৈ হ'লে এই এই শতাব্দীৰ ভিতৰতে অসমীয়া-ভাষী লোকসকল অসমতে ভাষিক সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ত পৰিণত হ'ব, আৰু মিল চাহাবে ১৯৭১ চনতে কৰি থৈ যোৱা ভবিষ্যদ্বাণী সঁচা বুলি প্ৰমাণিত হ'ব।

ভাষাৰ ভিত্তিত ভাৰতৰ ৰাজ্যবোৰৰ পুনৰ্গঠন কৰা উচিত হ'লনে নাই সেইটো এটা তৰ্কৰ বিষয় হ'ব পাৰে; কোনো কোনোৱে সেই বিষয়ে এতিয়াও প্ৰশ্ন তোলে; কিন্তু এটা বিষয়ে কোনো সন্দেহ নাই যে হৈ যোৱা কামটো এতিয়া আৰু নোহোৱা কৰিব নোৱাৰি। ভাৰতৰ সংবিধানস্বীকৃত প্ৰত্যেকটো প্ৰধান ভাষাৰ কাৰণে একোখন গৃহ-ভূমি নিৰ্দ্ধাৰিত কৰি দিয়া হ'ল। 'ৰাজ্য পুনৰ্গঠন কমিটিয়ে' (State Reorganisation Committee) যি কেইটা ভাষাক সুকীয়া ৰাজ্য দিয়া নাছিল, তেওঁলোকেও বহুত যুক্ত-বাগৰ কৰি পিছলৈ ভাষাভিত্তিক ৰাজ্য আদায় কৰিলে (মহাৰাষ্ট্ৰ + গুজৰাট; হৰিয়ানা + পাঞ্জাব)। এতেকে ৰাষ্ট্ৰীয়

নীতি হিচাপে এইটো চিৰকাললৈ গৃহীত হ'ল যে প্ৰত্যেকটো প্ৰধান ভাষাই নিজাকৈ একোখন গৃহভূমি পাব। লগতে এইটোও ঠিক হ'ল যে সংখ্যাগৰিষ্ঠ লোকৰ ভাষা হিচাপে সেই সেই ভাষাবোৰ নিজ গৃহভূমিত ৰাজ্যভাষা আৰু শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে ব্যবহৃত হ'ব।

বহিৰাগতৰ অবাধ প্ৰৱৰ্তনৰ অহা ত্ৰিশ, চল্লিশ বা পঞ্চাশ বছৰৰ ভিতৰতে যদি অসমত অসমীয়া ভাষা সংখ্যালঘুৰ ভাষাত পৰিণত হয়, অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষী লোকৰ সংখ্যা বৰ্তমানৰ শতকৰা ৬০ ভাগৰ পৰা শতকৰা ৫০ ভাগ বা তাতোকৈ কমলৈ নামি যায়, তেতিয়া কেনে পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ হ'ব? আজিৰ পৰা এশ বছৰৰ পিছত যদি অসমত অসমীয়া ভাষী মানুহৰ সংখ্যা মাত্ৰ শতকৰা ৪০ জনহে হয়গৈ, তেতিয়া কি হ'ব?

তেতিয়া অসমীয়া ভাষা গৃহহীন হৈ নিষ্ঠকৰা হ'ব। তেতিয়া অসমীয়া ভাষাক অসমৰ ৰাজ্যভাষাৰ মৰ্যাদাৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হ'ব। তেতিয়া ভাৰতৰ সসকলো ৰাজ্যৰ ভিতৰত একমাত্ৰ অসমকেই দ্বিভাষিক বা বহুভাষিক ৰাজ্য বুলি ঘোষণা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ব। আৰু এই গোটেইখিনি ঘটনা হ'ব কেৱল বহিৰাগতৰ অবাধ প্ৰৱৰ্তনৰ ফলত! তৰোৱাল বা বন্দুকৰে নহয় — কেৱল আধুনিক ভাৰতৰ সংবিধানৰ সহায়ৰেই লাখ লাখ বহিৰাগতই অহিংস আক্ৰমণ কৰি অসম অধিকাৰ কৰিব, আৰু অসমীয়া মানুহক তেওঁলোকৰ হাজাৰ হাজাৰ বছৰৰ আপোন গৃহভূমিতেই প্ৰবাসীত পৰিণত কৰিব।

বহিৰাগতৰ অবাধ প্ৰৱৰ্তনে সৃষ্টি কৰিব পৰা এইটো হ'ল প্ৰধান সাংস্কৃতিক সমস্যা। এই সমস্যা হ'ল ঘাইকৈ অসমৰ অসমীয়া-ভাষী মানুহখিনিৰ সমস্যা। তেওঁলোকৰ সাংস্কৃতিক আত্মৰক্ষাৰ সমস্যা।

বহিৰাগতৰ প্ৰৱৰ্তনে অসমৰ সীমিত সম্পদ, অৰ্থনৈতিক সুযোগ আৰু ব্যৱহাৰযোগ্য মাটিৰ ওপৰত প্ৰচণ্ড হেচাৰ সৃষ্টি কৰি

ইতিমধ্যেই যি অর্থনৈতিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে ; তাৰ ভয়াবহ কুফল কেৱল অসমীয়া-ভাষী মানুহখিনিৰেই ভোগ কৰা নাই, সেইটো ভোগ কৰিবলগা হৈছে জাতি-ধৰ্ম-ভাষা নিৰ্বিশেষে অসমৰ সকলো স্থায়ী আৰু থলুৱা বাসিন্দাই। বাহিৰৰ পৰা যিমানৈই মানুহ বেচিকৈ আহিব, সিমানৈই এই সমস্যা তীব্ৰতৰ হৈ গৈ থাকিব। যিসকল নেপালী বা ন-অসমীয়া মুছলমানে অসমত পুৰুষাক্ৰমে বাস কৰি থলুৱা হৈ গৈছে, তেওঁলোকে এই কথা চিন্তা কৰা উচিত যে অসমত এদৰা হাবি বা এখন পথাৰ যদি খালি পৰি থাকে, তেন্তে ভবিষ্যতে হয়তো তেওঁলোকৰ পো-পোৱালীয়েই তাক ভোগ কৰিবলৈ পাব। কিন্তু অন্ধ আৰু নিৰ্বোধ tribal loyaltyৰ বশীভূত হৈ তেওঁলোকে যদি বিদেশী নেপালী বা বাংলাদেশীক গোপনে অসমলৈ অহাত সহায় কৰি থাকে, তেন্তে ভবিষ্যতে তাক ফসত সৃষ্টি হোৱা ভয়ংকৰ অর্থনৈতিক সংকটৰ বলি হব লাগিব তেওঁলোকৰ নিজৰেই সন্তান-সন্ততি। সেইদৰে, অসমত চিৰকালৰ কাৰণে আশ্ৰয় লোৱা হিন্দু বাঙালী বা অন্য ন্য ভাষিক সম্প্ৰদায়ৰ লোক সকলেও এনে কথা ভাবিলে চৰম মুখামী কৰা হব যে প্ৰব্ৰজনৰ দ্বাৰা অসমত তেওঁলোকৰ নিজৰ নিজৰ ভাষাগোষ্ঠীৰ মানুহৰ সংখ্যা বৃদ্ধি হ'লে তেওঁলোকৰ বিশেষ কিবা লাভ হব ; বৰং তেওঁলোকে এই কথাহে উপলব্ধি কৰা উচিত হব যে অসমলৈ আৰু এজনো বহিৰাগত বেচিকৈ অহাৰ অর্থ হব তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকৰে পাতত এগৰাহ ভাত কমকৈ পৰা, ক্ৰমস্ৰীয়া মান অর্থনৈতিক সুযোগ-সুবিধা তেওঁলোকৰ কাৰণেও অধিক ক্ষয় প্ৰাপ্ত হোৱা।

মুঠতে এইটোৱেই হ'ল সমস্যাৰ স্বৰূপ। কিন্তু তাৰ সমাধান কি ?

যিহেতু এই বিষয়ে বিন্দুমাত্ৰ সন্দেহ নাই যে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যৰ পৰা অসমলৈ মানুহৰ সোঁত বয়েই থাকিব আৰু ক্ৰমে ক্ৰমে সেই সোঁত বেচি প্ৰবল হৈ হব : আৰু যিহেতু এই

বিষয়েও কোনো সন্দেহ নাই যে তাৰ ফলত অচিৰেই অসম দ্বিতীয় এখন ত্ৰিপুৰাত পৰিণত হোৱাৰ নিশ্চিত সম্ভাবনাই দেখা দিছে —, গতিকে এই সমস্যাৰ সমাধানৰ একমাত্ৰ উপায় হ'ল সংবিধানৰ প্ৰয়োজনীয় সংশোধন ঘটাই কাশ্মীৰ আৰু পাৰ্বত্য ৰাজ্যকেইখনৰ দৰেই অসমৰ কাৰণেও কেতবোৰ বিশেষ বক্ষণাবেক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰা। এই ব্যৱস্থা এনে হব লাগিব—যাৰ ফলত এটা নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ পিছত বাহিৰৰ পৰা কোনো মানুহেই অসমত মাটি-বাৰী কৰি স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰাৰ অধিকাৰ নাপাব।

অসমৰ কাৰণে আকৌ কাশ্মীৰ বা পাৰ্বত্য ৰাজ্যকেইখনৰ দৰে বিশেষ বক্ষণাবেক্ষণৰ ব্যৱস্থা ! অসম্ভৱ ! প্ৰস্তাবটো শুনিবলৈ দিল্লীৰ বহুতে কানত ঠিলা দিব। উত্তৰ ভাৰতৰ যি কেইখন জনাকীৰ্ণ ৰাজ্যৰ পৰা প্ৰতিদিনে হাজাৰে হাজাৰে মানুহ অসমলৈ আহে, অৰ্থাৎ যি কেইখন ৰাজ্যৰ কাৰণে অসম উপনিবেশত পৰিণত হৈছে, সেই ৰাজ্যকেইখনৰ প্ৰতিনিধিয়েইতো দিল্লীৰ সংসদত সংখ্যাগৰিষ্ঠ সেই ৰাজ্যকেইখনৰ নেতা সকলেইতো ভাৰতৰ হতা-কৰ্তা-বিধাতা। অসমৰ কাৰণে সুকীয়া বক্ষণাবেক্ষণৰ প্ৰস্তাব তেওঁলোকে এক কথাত নাকচ কৰি দিব—কাৰণ তেওঁলোক অজ্ঞ আৰু অদূৰদৰ্শী। এই অজ্ঞতা আৰু অদূৰদৰ্শিতাৰ কাৰণেই ভাৰত এদিন বিখণ্ডিত হ'ল। এই অজ্ঞতা আৰু অদূৰদৰ্শিতাৰ কাৰণেই পাকিস্থানে এদিন বাংলাদেশক হেৰুৱালে। But like Bourbons, they have learned nothing and forgotten nothing.

যিহেতু, এই প্ৰস্তাবটোৰ সপক্ষে আৰু বিপক্ষে থকা যুক্তি-বোৰ অতি নিৰ্লিপুভাবে বিচাৰ কৰি চোৱা যাওক।

বিহাৰ, পশ্চিমবংগ বা মধ্যভাৰত যেনেকৈ ভাৰতৰ প্ৰধান ৰাজ্য, অসমো তেনে এখন ৰাজ্য। অসমে যদি ওপৰত প্ৰস্তাবিত বিশেষ বক্ষণাবেক্ষণ পাব লাগে, তেন্তে আনবোৰ ৰাজ্যই—দেশৰ

প্রত্যেকখন বাজাই—সেই সুবিধা কিয় নাপাব ?

ভাৰতবৰ মানচিত্ৰখন এবাৰ চকু ফুৰাই চাওক। বিশাল ভাৰতবৰ্ষৰ নেজৰ ফালে সূতা এডালত উলমি থকাৰ নিচিনাকৈ অসমখন কোনোমতে উলমি আছে; হাজৰৰ মেলা মুখখনৰ নিচিনাকৈ অসমৰ এফালে বাংলাদেশ, আনফালে ব্ৰহ্মদেশ। প্ৰসাৰিত ডেউকাৰ বিশাল ছায়া বিস্তাৰ কৰি চিকাৰী-চকুৱা ঈগলৰ নিচিনাকৈ ওপৰত, উত্তৰত বহি আছে চীন।

১৯৪৭ চনৰ পূৰ্ব-পাকিস্তান যে ১৯৭১ চনত বাংলাদেশ হ'ব সেই কথা আপুনি কল্পনা কৰিব পাৰিছিলনে? ১৯৭১ চনৰ ১৬ ডিচেম্বৰত বিশ্ব-বিজয়ী সত্ৰাটৰ নিচিনাকৈ ঢাকাত প্ৰবেশ কৰা শ্বেখ মুজিবৰ বহুমান যে মাত্ৰ চাৰি বছৰৰ পিছতে আপোন দেশ-বাসীৰ হাততে সংবশে কচু-কটা যাব, সেই কথা আপুনি দগ্ধতো ভাবিব পাৰিছিলনে? পৰা নাছিল। অথচ সিনেমাৰ পৰ্দাত ঘটাৰ নিচিনাকৈ আপুনাৰ চকুৰ আগতে সেইবোৰ ঘটনা ঘটি আছে।

আক দহ বছৰৰ পিছত, ত্ৰিশ বছৰৰ পিছত, পঞ্চাশ বছৰৰ পিছত বাংলাদেশৰ পৰিস্থিতিয়ে কি ৰূপ লব, সেই কথা আজি কল্পনা কৰা অসম্ভৱ। কিন্তু যিটো কথা কল্পনা কৰা সম্ভৱ, ভবিষ্য-দ্বাণী কৰাও সম্ভৱ, সেইটো হৈছে এই যে এই শতাব্দীৰ ভিতৰতে বাংলাদেশত আক নানাধৰণৰ পৰিবৰ্তন ঘটিব।

সমগ্ৰ দক্ষিণ এছিয়াত ধীৰে ধীৰে যি পৰিবৰ্তন হ'ব ধৰিছে, তাৰ পৰা ব্ৰহ্মদেশো বেচিদিন মুক্ত হৈ থকা অসম্ভৱ। সেই দেশত দুৰ্গম অৰণ্য আক দুস্তৰ পৰ্বতত বহু বছৰ ধৰি মনুষ্য-বক্তৰ আত্মতিকে পৰিবৰ্তনৰ দেৱীৰ পূজা চলিয়েই আছে।

জিঅ'পলিটিক্সৰ (geopolitics) বিষয়ে আপোনাৰ যদি তিলমাত্ৰও জ্ঞান আছে, তেতিয়াহ'লে এই কথা উপলব্ধি কৰিবলৈ আপোনাৰ খুব বেশী সময় লগা উচিত নহয় যে তিনিখনকৈ বিদেশী

ৰাষ্ট্ৰৰ দ্বাৰা পৰিবেষ্টিত অসম তথা উত্তৰ পূব ভাৰতক একমাত্ৰ কাশ্মীৰৰ বাহিৰে ভাৰতৰ আন কোনো ৰাজ্যৰ লগতেই তুলনা কৰিব নোৱাৰি। যিহেতু ভাৰতৰ বাকী অংশৰ লগত উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ ভৌগলিক সংযোগ-সূত্ৰ নিচেই ক্ষীণ, এতেকে এই অঞ্চল-টোৱে কাশ্মীৰতকৈয়ো বেচি পৰিমাণেই বিশেষ মনোযোগ আৰু বিবেচনা পোৱা উচিত।

বিহাৰ, মহাৰাষ্ট্ৰ বা কেৰালাতকৈ অসম কিহত বেলেগ, কিয় অসমৰ বিশেষ বন্ধণাবেন্ধণৰ কাৰণে সুকীয়া সংবিধানৰ ব্যৱস্থা থাকিব লাগে, তাৰ প্ৰধানতম যুক্তি হ'ল এইটোৱেই: জিঅ'পলি-টিক্স। অসমৰ সংকীৰ্ণ স্বাৰ্থত নহয়, ভাৰতৰ বৃহত্তম স্বাৰ্থতেই অতি সোনকালে এই ব্যৱস্থা কৰাৰ প্ৰয়োজন।

সংবিধানৰ সংশোধন ঘটাই আইনৰ দ্বাৰা যদি অসমলৈ ভাৰতীয় বহিবাগতৰ সোঁত বন্ধ কৰা নহয়, অৰ্থাৎ অন্ত্যন্ত ৰাজ্যৰ পৰা মানুহ আহি অসমত স্থায়ীভাৱে বসবাস কৰিব নোৱাৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা নহয়, তেন্তে তাৰ পৰিণাম কি হ'ব?

চিকিৎসা শাস্ত্ৰত কোৱা হয় যে Prevention is better cure—“আৰোগ্যতকৈ প্ৰতিকাৰ বেচি ভাল।” জ্ঞানীয়ে সদায় ভবিষ্যতৰ কথা চিন্তা কৰি কাম কৰে। কিন্তু মুখ'ই তাৰ বিপৰীতটো কৰে! ইতিহাসৰ লগত পৰিচয় থকা সকলো মানুহেই জানে যে বিশ্বধ্বংসী দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ বীজ ৰোপণ কৰা হৈছিল প্ৰথম মহাযুদ্ধ শেষ হ'বৰ দিনাই,—১৯১৮ চনৰ ভেছ'ই চুক্তি ৰচনা কৰিবৰ সময়ত। ভাৰত বিভাজনৰ সূচনা হৈছিল ১৯১৬ চনতে। বাংলাদেশৰ গৰ্ভসঞ্চাৰ হৈছিল ১৯৪৮ চনৰ ২১ ফেব্ৰুৱাৰীত। ঠিক তেনেকৈ, আমি এতিয়া কৰা ভুলৰ ফলতো বা কৰিবলগীয়া কাম যথাসময়ত নকৰাৰ ফলত ভাৰতৰ দেহৰ এই অংগটোত অৰ্থাৎ অসমত ভবিষ্যতে দুৰাৰোগ্য ছুই-ক্ষতে দেখা দিব পাৰে।

ধৰি লোৱা হওক—অসমলৈ বহিবাগতৰ সোঁত বন্ধ কৰিবলৈ কোনো ব্যৱস্থা লোৱা ন'হল আৰু তাৰ ফলত ভাৰতৰ সকলো ৰাজ্যৰ পৰা অসমলৈ হো হোকৈ মানুহ আহিয়েই থাকিল। অসমত এতিয়া খিলঞ্জীয়া অসমীয়াভাষী মানুহৰ সংখ্যা মোটামুটি ভাবে শতকৰা ৬০ ভাগ হ'ব বুলি ধৰি লৈছো। ১৯৮১ চনৰ লোকপিয়লত সেই সংখ্যা আৰু হ্ৰাস পোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। কেৱল বহিবাগতৰ সংখ্যাৱদ্ধিয়েই তাৰ একমাত্ৰ কাৰণ নহ'ব : ভাষাক ৰাজনৈতিক অস্ত্ৰ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব খোজা কোনো কোনো স্থানীয় জনগোষ্ঠীয়েও (যিসকলে আগৰ পিয়লবোৰত নিজৰ মাতৃভাষা বা দ্বিতীয় ভাষা বুলি ঘোষণা কৰিছিল) আগন্তুক লোক-পিয়লত অসমীয়া ভাষাৰ লগত সকলো সম্পৰ্ক অস্বীকাৰ কৰাৰ আশংকাই দেখা দিছে। যেনেকৈয়ে নহওক, ১৯৮১ চনৰ পিয়লত অসমীয়াভাষী মানুহৰ শতকৰা হাৰ সামান্য পৰিমাণে হ'লেও কমিব পাৰে। এনে পৰিস্থিতিত যদি বহিবাগত সকলো অবাধে অসমলৈ আহি থাকে, আৰু তাৰ ফলত ১৯৯১ চনত ন'হলেও ২০০১ চন বা আনকি ২০২১ চনতো অসমত অসমীয়াভাষী মানুহৰ সংখ্যা শতকৰা ৪০ ভাগলৈ হ্ৰাস পায়, তেতিয়া কি হ'ব ?

তেতিয়া অসমত ত্ৰিপুৰাৰ নিচিনা পৰিস্থিতি হ'ব, কিন্তু সেই পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি থলুৱা অসমীয়াসকলৰ প্ৰতিক্ৰিয়া ত্ৰিপুৰাৰ থলুৱা উপজাতি সকলৰ নিচিনা ভাগ্যৰ ওচৰত অসহায় আত্মসমৰ্পণ নহ'ব ? ব্যক্তিৰ দৰে সমাজ বা জাতিৰে। একোটা নিজস্ব মান-সিকতা গঢ়ি উঠে। সি ভাল হ'ব পাৰে, বেয়া হ'ব পাৰে ; সেইটো সুকীয়া কথা। 'পাণ্ডব-বৰ্জিত' অসম যুগ যুগ ধৰি ৰাজনৈতিক ভাৰতৰ মূল ভূখণ্ডৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ থকাৰ ফলত অসমীয়া সকলৰ মানসিকতাও কিছু সুকীয়া ৰূপত গঢ় লৈ উঠিছে। আনকি এটা বিচ্ছিন্নতাবাদী বাসনা বা মনোভাবো অসমীয়া সকলৰ চেতনাত অন্তঃস্ৰোতা ফল-ধাৰাৰ দৰে বৈ আছে। তাৰ এটা প্ৰধান কাৰণ

এই হ'ব পাৰে যে অসমীয়া জাতিৰ শৰীৰত আৰ্য্যোতৰ বক্ত বা উপাদানেই বেচি, আৰু এই উপাদান সমূহে ভাৰতীয় সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰিও ভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰীয় সত্তাৰ লগত কেতিয়াও সম্পূৰ্ণ একাত্মতা অনুভৱ কৰ নাই। দ্বিতীয়তে, ভাষাক অবলম্বন কৰি গঢ়ি উঠা অসমীয়া উপজাতীয়তাবাদৰ আবেগিক শক্তি অতি প্ৰবল। যোৱা ডেৰশ বছৰে তাৰ বহু প্ৰমাণ পোৱা গৈছে। মাইলচ্ ব্ৰনছনে ১৮৬৭ চনতে তেওঁৰ 'ইংৰাজী আৰু অসমীয়া অভিধানৰ' পাতনিত লিখিছিল : 'অচমিয় ভাষা ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদিৰ সোঁতৰ নিচিনাকৈ ৰাজ্যৰ মাজত একেদৰে চলি আছে, আৰু আগলৈকো চলিব।'

বস্তুতঃ অসমীয়া মানুহৰ কল্পনা আৰু চেতনাৰ ওপৰত চিৰ-প্ৰবাহিনী ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰভাৱেই সৰ্বাধিক। গতিকে যেতিয়া ১৯৯১ বা ২০০১ বা ২০২১ চনত বহিবাগতৰ অবাধ প্ৰব্ৰজনৰ ফলত অসমীয়াভাষী লোকসকল সেই ভাষাৰ একমাত্ৰ গৃহভূমি অসমতে সংখ্যালঘুত পৰিণত হ'ব আৰু তাৰ ফলত অসমীয়া ভাষাই নিজৰ বিশেষ মৰ্যাদা হেৰুৱাব, তেতিয়া অন্ততঃ একাংশ খুব ডাঙৰ কথা পাহৰিলে নচলিব যে মাত্ৰ সোঁ সিদিনালৈকে অসমৰে অংশ হৈ থকা নাগালেণ্ড আৰু মিজোৰামত দীৰ্ঘকাল ধৰি যি বিদ্ৰোহৰ জুই জ্বলি আছে, তাৰ বোমাটিক আবেদন আৰু প্ৰভাৱ বহুতো ভাবপ্ৰবণ অসমীয়া ডেকাৰ মনৰ ওপৰত কাৰ্যকৰী নোহোৱাকৈ থকা নাই। আনকি সশস্ত্ৰ নাগা বিদ্ৰোহ প্ৰথম আবৃত্ত হ'বৰ সময়ত কেইজনমান অসমীয়া ডেকায়ে তাত যোগ দিছিল বুলি শুনা যায়। গতিকে বহিবাগতৰ অবাধ প্ৰব্ৰজনে আজিৰ পৰা বিশ বা চল্লিশ বছৰৰ পিছত অসমত অসমীয়া ভাষাক সংখ্যালঘুৰ ভাষাত পৰিণত কৰিলে এই অঞ্চলত ব্যাপক বিদ্ৰোহ আৰু অশান্তি হোৱাটো অনিবাৰ্য। যোৱা তেইশ বছৰৰ অসমীয়া মানসিকতাৰ গতি প্ৰকৃতি অনুধাবন কৰিলেই এই ভবিষ্যদ্বাণী

সহজে বোধগম্য হব। তত্পৰি বাংলাদেশৰ মুক্তি সংগ্ৰামে এই অঞ্চলত উগ্র ভাষিক জাতীয়তাবাদৰ এটা ঐতিহ্যও সৃষ্টি কৰি থৈছে। অসমক ভাৰতৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰাটো সম্ভৱতো নহয়েই, সি কোনোপধ্যেই বাঞ্ছনীয়ও নহয়। কিন্তু আন কোনো কাৰণে নহয়, কেৱল বহিৰাগতৰ প্ৰব্ৰজনৰ ফলত অসমত অসমীয়া সকল সংখ্যালঘুত পৰিণত হ'ব লগা হ'লে এই অঞ্চলত ব্যাপক আৰু দীৰ্ঘস্থায়ী অশান্তি অনিবাৰ্য বুলি মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস। সেয়ে হ'বলৈ হ'লে সি সমগ্ৰ ভাৰতৰ কাৰণে ক্ষতিকাবক হ'ব আৰু অসমত থলুৱা হৈ পৰা অনা-অসমীয়াভাষী লোকসকলৰ কাৰণেও ক্ষতিকাবক হ'ব। সেই সম্ভাৱনা বোধ কৰাৰ একমাত্ৰ উপায় হ'ল এতিয়াই সুবুদ্ধি আৰু দূৰদৰ্শিতাৰ পৰিচয় দি অসমৰ বৰ্তমানৰ জনবিন্যাস অক্ষুন্ন ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰা। আজিৰ পৰা বিশ-ত্ৰিশ বছৰৰ পিছত যি অশান্তিৰ জুই নুমুৱাবলৈ ভাৰত চৰকাৰে কোটি কোটি টকা আৰু অশেষ বক্তৃতা কৰিব লাগিব, সেই অশান্তিৰ বীজ এতিয়াই নিৰ্মূল কৰিব পাৰি দেশৰ সংবিধানত মাত্ৰ কেইটামান শব্দ নতুনকৈ যোগ দি।

অসমীয়া ভাইসকললৈ এখন মুকলি চিঠি

‘নাগৰিক’ৰ যোৱা ছটা সংখ্যা ধৰি বহিৰাগতৰ সমস্যা সম্পৰ্কে মই এটা দীঘল প্ৰবন্ধ লেখিও মোৰ আচল কথাটোৱেই কবলৈ বাকী থাকি গল। সেই কাৰণেই নতুনকৈ এই মুকলি চিঠিৰ অবতারণা।

বহিৰাগতৰ অবাধ প্ৰব্ৰঞ্চে থলুৱা লোকসকলৰ অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক ভবিষ্যত বিপদাপন্ন কৰি তুলিছে বুলি আজি তেওঁলোকৰ মনত ভীষণ ভয় সোমাইছে। সেই ভয় যে অমূলক নহয় সেই কথা সকলোৱেই স্বীকাৰ কৰিছে। আনকি স্বয়ং প্ৰধান মন্ত্ৰী মোৰাৰজী দেশাইয়ো বোলে অসমৰ ভবিষ্যত সম্পৰ্কে চিন্তিত হৈ উঠিছে।

কিন্তু বহিৰাগতৰ দলে যে কাকতী-ফৰিঙৰ দৰে অসম ছাটি ধৰিছে, তাৰ বাবে দায়ী কোন? কোনে তেওঁলোকক মাতি আনিছে? আপনালোকে, অসমীয়া ভাইসকলে।

কেৱল গুৱাহাটীতে দহ হাজাৰমান বিজ্ঞাৱালা আছে। তাৰে শতকৰা ৯০ জনেই বিহাৰ আৰু উত্তৰ প্ৰদেশৰ মানুহ, অৰ্থাৎ বহিৰাগত। ধৰি লওক, বাতিটোৰ ভিতৰতে এই দহ হাজাৰ বিজ্ঞাৱালাই ভয় খাই গুৱাহাটী এৰি গুচি গ'ল, বা তেওঁলোকক খেদি পঠোৱা হ'ল; তেতিয়া গুৱাহাটীৰ কি অৱস্থা হ'ব কল্পনা কৰকচোন। বিজ্ঞাৱালাই এদিন ধৰ্মঘট কৰিলেই গুৱাহাটীৰ

মানুহৰ হাহাক'ৰ লাগে ; তেনেস্থলত বহিবাগত এই দহহাজাৰ বিজ্ঞাৱালাই যদি চিৰকালৰ কাৰণে অসম এৰি গুচি যায়, তেন্তে দহহাজাৰ থলুৱা অসমীয়া ডেকাই গুৱাহাটীৰ বাস্তাত বিজ্ঞা চলাবলৈ ওলাই আহিব বুলি আপোনালোকে কথা দিব পাৰেনে ?

গোটাই অসমত কেইহাজাৰ বিজ্ঞাৱালা, মুটীয়া, ধোবা, নাপিত, মুচী, বাকদাৰ, ফেৰীৱালা, দাৰোয়ান, মাটি-কটা নুনীয়া, একাৱালা, ঠেলাগাড়ীৱালা আৰু এনে ধৰণৰ হাজাৰটা বিচিত্ৰ কামত নিয়োজিত কেইহাজাৰ মানুহ আছে—হিছাপ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰক। এনে মানুহৰ সংখ্যা নিশ্চয় লাখৰ ওপৰ হ'ব। এওঁলোক সকলোৱেই বহিবাগত। এই এক লাখ বহিবাগতক আপোনালোকে অসমৰ পৰা খেদি বাহিৰ কৰি দিবলৈ বাজী আছেনে ? তেতিয়া আপোনালোকৰ চিৰভ্যস্ত জীৱনধাৰা একে দিনাই সম্পূৰ্ণ অচল হৈ নাযাবনে ? যদি সেয়েই হয়, তেন্তে আপুনি সত্যৰ খাতিৰত এই কথা স্বীকাৰ কৰি লব নালাগিবনে যে এই এক লাখ বহিবাগতৰ অবিহনে এক মুহূৰ্তৰ কাৰণেও আপোনাৰ জীৱন নচলে ?

আপোনালোকে অসমীয়াসকলে অতীতৰ পৰাই এইবোৰ জীৱিকাত হাত নিদি এই এক লাখ বহিবাগতক নিজে অসমলৈ মাতি আনিছে। এনে বহিবাগতৰ সংখ্যা এক লাখতে সীমাবদ্ধ থকা হ'লে বোধহয় আপোনালোকৰ খুব বেচি আপত্তি নহ'ল হেতেন। কিন্তু সেই সংখ্যা বাঢ়ি বাঢ়ি কেইবালাখো হোৱাৰ কাৰণে এতিয়া নিজৰ ঘৰতে সংখ্যালঘু হৈ পৰাৰ ভয়ত আপোনা-লোক আতংকিত হৈ পৰিছে। কিন্তু নিজকে ফাকি দিবলৈ অপচেষ্টা নকৰি এই অগ্ৰিয় সত্যটো আপোনাৰ সকলে স্বীকাৰ কৰি নলয় কিয় যে আপোনালোকৰ বাবুগিৰিৰ ভেম আৰু শ্ৰমবিমুখতাৰ সুযোগ লৈ আগতে যেনেকৈ এক লাখ বিজ্ঞাৱালা, মুটীয়া, মুচী, ফেৰীৱালা ঠেলাৱালা অসমলৈ আহিল, ঠিক তেনেদৰে এতিয়াও

প্ৰতিদিনে শই শই হাজাৰে হাজাৰে মানুহ অসমলৈ আহিব ধৰিছে ? অৰ্থাৎ পৰোক্ষভাৱে আপোনালোকেই তেওঁলোকক মাতি আনিছে ? মনত ৰাখিব যে পৰিবহন ব্যৱস্থা আৰু শিল্প-বাণিজ্যৰ প্ৰসাৰৰ লগে লগে সমাজ-সংগঠন জটীলতৰ হৈ গৈ থাকে আৰু তাৰ ফলত অজ্ঞান নতুন নতুন কৰ্ম-সংস্থাপনৰ সুযোগ সৃষ্টি হয়। সেই সুযোগবোৰ আপুনি লব মুখজিলে আনে লবই। 'Nature abhors Vacuum.' কিন্তু কেৱল প্ৰকৃতিয়ে নহয়, সামাজিক সংগঠনেও ভেকুৱাম সহ্য নকৰে। ধৰি লওক, যিমানবোৰ নন জীৱিকা বা কৰ্ম-সংস্থানৰ সুযোগ ওলাইছে, সেইবোৰৰ প্ৰত্যেকটোৱেই একোখন চকী। আপোনালোকে থলুৱা মানুহ-বোৰে গজগজীয়া হৈ বহি সেই চকী দখল কৰি থাকে, তেন্তে নতুনকৈ অহা বহিবাগতৰ সাধ্য আছেনে আপোনাক ধকা মাৰি বগবাই সেই চকী দখল কৰিবলৈ ? চকীবোৰ খালী হৈ পৰি থকা দেখিয়েই বহিবাগতসকল দলে দলে আহি তাত বহি পৰিছে। আপোনাৰ সকলে নিজেও সেই চকীবোৰ দখল নকৰিব, আনে আহি দখল কৰিলেও আপোনালোকৰ চকু পুৰিব—এনে শিশু সুলভ আবদাৰি কঠিন সংসাৰে সহ্য নকৰে। মুঠতে লাখ লাখ বহিবাগত অসমলৈ আহি পৰিছে এই কাৰণেই যে তেওঁলোকে কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰিব পাৰে, আপোনালোক অসমীয়াসকলে নোৱাৰে ; পেটৰ ভাতমুঠি মোকোলাবলৈ যি কোনো কাম কৰিবলৈকে তেওঁলোকে লাজ নকৰে, আনহাতে বেচিভাগ কাম কৰিবলৈকে আপোনা-লোকে লাজ কৰে। ভাৰত-উপমহাদেশৰ পৰা গৈ বিলাতত বসতি কৰা ক'লা ছালৰ লোকসকলৰ বিৰুদ্ধে বিলাতী সাহাবসকল সম্প্ৰতি ভীষণ খাপ্লা হৈ উঠিছে, তাকে দেখি উদাৰনৈতিক নিউ ষ্টেটসমেন কাকতে মন্তব্য কৰিছে : “এই ভাৰতীয় আৰু পাকিস্তানী লোকসকলৰ একমাত্ৰ অপৰাধ হ'ল এই যে তেওঁলোকে নিজৰ যোগ্যতা আৰু শ্ৰমৰ বলেৰে বিলাতৰ সমাজত নিজৰ কাৰণে

ঠাই কৰি লৈছে। অসমৰ বহিৰাগত সকলৰ বিষয়েও ঠিক সেই একে কথাই কব নোৱাৰিনে?

লাখ লাখ বহিৰাগতক অসমলৈ মাতি আনিছে আপোনা-সকলেই - খিলঞ্জীয়া অসমীয়াসকলে। এতিয়া ন-অসমীয়া মুছলমান ৰূপে অভিহিত হৈ অসমীয়া সমাজৰ প্ৰধান অংগ হৈ পৰা লোক সকল ত্ৰিশৰ দশকত আছিল অবাঞ্ছিত বহিৰাগত। তেওঁলোকে অসমলৈ আহি দুৰ্গম অৰণ্য, চাপৰি আৰু জলাতক অঞ্চলবোৰ স্বৰ্ণপ্ৰসবিনী শস্যক্ষেত্ৰত পৰিণত কৰিলে। সেই ত্ৰিশৰ দশকতো নামনি অসমৰ - বিশেষকৈ কামৰূপৰ - বেচি ভাগ মানুহেই আছিল মাটিহীন অথবা অতি কম মাটিৰ গৰাকী। তেওঁলোকে সেই সময়ত অনাবাদী হৈ পৰি থকা সেই লাখ লাখ বিঘা মাটিৰ অন্ততঃ কিছু অংশও দখল কৰি লব নোৱাৰিলে কিয়? আজিও বিদেশৰ পৰা নেপালী আহি মাটিহীন অসমীয়া খেতিয়কৰ চকুৰ আগতে অসমৰ হাবি-বননি টাইলং কৰি শেষ কৰিছে, আৰু অসমীয়া খেতিয়কে সদ্য-বিধবাৰ দৰে বুকু চপৰীয়াই কেৱল কান্দিছে। সুদূৰ নেপাল আৰু পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা এইসকল লোকে প্ৰতিকূল পৰিবেশ, প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ লগত যুঁজ কৰি নতুন বাসভূমি সৃষ্টি কৰিছে, আৰু অসমীয়া খেতিয়কক চৰকাৰে জোঁৱাই আদৰাদি আদৰি মাজুলীৰ পৰা নি তিতাবৰত বহুৱাব খুজিলেও তেওঁলোক যাব নোখোজে! যোগ্যা ভোগ্যা বস্তুৰা - এই কথা মিছা বুলি এতিয়াও প্ৰমাণিত হোৱা নাই। যিসকল লোকে নিজস্ব ঘৰ এৰি বিদেশত গৈ উপনিবেশ পাতে, নতুন ৰাজ্য পাতে, তেওঁলোকৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ মূলধন হ'ল দুৰ্জয় সাহস, কঠোৰ শ্ৰমশক্তি আৰু অন্তহীন কষ্টসহিষ্ণুতা। যুৰোপীয়সকলে আফ্ৰিকা, আমেৰিকা আৰু অষ্ট্ৰেলিয়া আদি দেশ জয় কৰিলে কেৱল তৰোৱাল আৰু বন্দুকেৰে নহয়; তেওঁলোকৰ তাতোকৈ শক্তিশালী অস্ত্ৰ হ'ল Spirit of adventure, কল্পনাশীল কষ্টসহিষ্ণুতা আৰু দুৰ্জয়

সাহস। অসমীয়া মানুহে ৰাজনীতি কৰিবলৈ শিকিছে, কথাই কথাই বিক্ৰোভ আৰু আন্দোলন কৰিবলৈ শিকিছে, এশটা অসমীয়াই বেচি ধৰি পাঁচটা অসহায় অনা-অসমীয়াক মাৰপিট কৰিবলৈ শিকিছে, - কিন্তু সাহস, সততা, শ্ৰমশক্তি আৰু কষ্ট-সহিষ্ণুতা আদি যিবোৰ গুণৰ বলত মানুহে পৃথিবীত মানুহৰ নিচিনাকৈ জীয়াই থাকিব পাৰে, সেই গুণবোৰৰ সাধনা কৰিবলৈ তেওঁলোকে শিকা নাই।

বহিৰাগতক মাতি আনিছে আপোনাসকলেই, অসমীয়া-সকলে। ৰাজনীতিৰ ব্যৱসায় কৰি পেঠ প্ৰবৰ্তোৱা অসমীয়া ভদ্ৰলোক সকলৰ বহুতেই ভোট পোৱাৰ আশাত কলমৰ এটা খোচতে কিমান বিদেশী অনুপ্ৰবেশকাৰীক বাতিটোৰ ভিতৰতে অসমৰ থলুৱা বাসিন্দাত পৰিণত কৰিছে তাৰ খবৰ আপোনাসকলে বাঞ্ছনা? অসমীয়া মাটি হাকিম আৰু মণ্ডল-কাননগোৱাকিমান থলুৱা মাটিহীন লোকক বঞ্চিত কৰি ধনৰ লোভত হাজাৰ বিঘা মাটি বিদেশী অনুপ্ৰবেশক বীৰ 'কাৰণে' মুকলি কৰি দিছে তাৰ খবৰ আপোনাসকলে বাঞ্ছনা? মেল মোকাদমা লাগি গঙগে'লীয়া অনুপ্ৰবেশকাৰীৰ হাতলৈ যায়, তাৰ খবৰ আপোনাসকলে বাঞ্ছনা? এইবোৰ খবৰ আপোনাসকলে বাঞ্ছনা? এইবোৰ খবৰ আপোনা-সকলে নাবাঞ্ছনা? বাখিবৰ জোকাৰে ধৈৰ্য আৰু অনুসন্ধিৎসা আপোনাসকলৰ নাই। তদুপৰি এইবোৰ সকলো লোকেটিয়া কথাত লাগি থাকি ৰাজনৈতিক নেতা হব নোৱাৰি, বাতৰিকাকতৰ হেডলাইন হাট কৰিব নোৱাৰি, জনসাধাৰণৰ চকুত হিব' হব নোৱাৰি। হিব' সহজতম উপায় হ'ল বিক্ৰোভ কৰা আৰু মাৰপিট কৰা! বিক্ৰোভ আৰু মাৰপিটতো বহুদিন কৰিলে, তাৰ পৰা অসমীয়া জাতিৰ কিবা লাভ হৈছেনে? আপোনাৰ বণ্ঠকাৰত ভয় খাই মাত্ৰ এজন বহিৰাগতও অসমলৈ কমকৈ অহা হৈছেনে বা

ইয়াত চাকৰি নোপোৱাকৈ আছেনে ?

বহিৰাগতক তামোলপানৰ সবাই দি অসমলৈ মাতি আনিছে আপোনা সকলেই, অসমীয়া ডেকা-গাভৰু সকলে। সত্যৰ মুখামুখি হবলৈ ভয় নকৰিব। সত্য সদায় ভয়ঙ্কৰ। যি কাপুকৰ, তেওঁহে কেতিয়াও সত্যৰ মুখামুখি হব নোৱাৰে। হে প্ৰিয় অসমীয়া ডেকা-গাভৰু সকল, আপোনা সকলে এই কথা জানেনে যে বেচিভাগ অসমীয়া নিয়োগকৰ্ত্তাই পৰাপক্ষত কোনো অসমীয়া ডেকাত চাকুৰী দিবলৈ ইচ্ছা নকৰে ? কিয় ? কাৰণ যি কঠোৰ শ্ৰমশক্তি, আন্তৰিকতা আৰু সততা শিল্প বাণিজ্যত কৃতকাৰ্য্যতাৰ প্ৰধান পূৰ্বচৰ্ত্ত বেচিভাগ অসমীয়া ডেকাই এতিয়াকৈ সেইখিনি আয়ত্ব কৰিব পৰা নাই। এজন অনা-অসমীয়া মানুহে এশ টকাত যিখিনি সেৱা আগবঢ়ায়, এজন থলুৱা অসমীয়া ডেকাৰ পৰা তিনিশ টকাতো সেইখিনি সেৱা আদায় কৰা টান। অথচ এই কথাই স্বাভাৱিক যে এজন ব্যৱসায়ী বা উদ্যোগপতিয়ে আটাইতকৈ কম টকাৰ বিনিময়ত আটাইতকৈ বেচি সেৱা আদায় কৰিবলৈ বিচাৰিব। ঠিক এই ক্ষেত্ৰতে অনা-অসমীয়া কৰ্মপ্ৰাৰ্থী সকলৰ লগত থলুৱা অসমীয়া ডেকা সকল প্ৰতিযোগিতাত বাৰে বাৰে হাৰি যায়। বস্তুতো অসমীয়া এমপ্লয়ৰৰ তিক্ত অভিজ্ঞতাৰ পৰা দেখা গৈছে যে অসমীয়া ডেকা সকল চৰকাৰী চাকৰিৰ বাহিৰে ব্যক্তিগত খণ্ডৰ চাকৰিৰ বাবে উপযুক্ত নহয়, কাৰণ ব্যক্তিগত খণ্ডৰ চাকৰিত চৰকাৰী চাকৰিৰ দৰে ফাকি দিয়াৰ বা এগছ কুটা দুগছ নকৰিও চাকৰি বজায় ৰখাৰ কোনো উপায় নাই। আপোনা সকলে অসমৰ আন ঠাইৰ কথা বাদ দি কেৱল গুৱাহাটীতে এটা জৰীপ চলাওক। দেখিব যে বেচিভাগ অসমীয়া ব্যৱসায়ী আৰু শিল্পপতিৰ প্ৰতিষ্ঠানতে শতকৰা শকাংশজন বা তাতোকৈ বেচি অনা-অসমীয়া কৰ্মচাৰী। এই নিয়োগ-কৰ্ত্তা সকলৰ বেচিভাগেই কিন্তু উগ্র-জাতীয়তাবাদী, অৰ্থাৎ 'অসমীয়াৰ কাৰণে অসম' মন্তবাদৰ সমৰ্থক।

অসমত শিক্ষিত নিৱৰ্ত্তাৰ সংখ্যাই সম্প্ৰতি পাঁচলাখৰ সীমা চেৰাই গৈছে। তেনেস্থলত এইসকল উগ্রজাতীয়তাবাদী অসমীয়া নিয়োগ-কৰ্ত্তাই তেওঁলোকৰ নিজৰ নিজৰ প্ৰতিষ্ঠানত শতকৰা এশজন অসমীয়া ডেকা নিয়োগ নকৰে কিয় ? কিয় তেওঁলোকে নিজৰ বাতৰি কাকতত উগ্র অসমীয়া জাতীয়তাবাদ প্ৰচাৰ কৰি নিজৰেই ব্যৱসায়-প্ৰতিষ্ঠানত শতকৰা ৬৫ জনকৈ অনা-অসমীয়া কৰ্মচাৰী বাথে ? দোষ সেইসকল নিয়োগকৰ্ত্তাৰ নহয়। দোষ অসমীয়া ডেকাৰ। যি সততা আৰু কৰ্মদক্ষতা আধুনিক বাণিজ্যিক সভ্যতাৰ মূলমন্ত্ৰ, সেইটো তেওঁলোকে আয়ত্ব কৰা নাই। Exception নিশ্চয় আছে, but exception always proves the rule.

এতিয়া আহক অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ কথা লৈ। আপোনাৰ অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ মূল অবলম্বন হ'ল অসমীয়া ভাষা। 'চিৰ-চেনেহী মোৰ ভাষা জননী' অসমীয়া ভাষাৰ কাৰণে আপোনা-সকলে প্ৰাণ দিব পাৰে। ১৯৬০ চনৰ পৰা এতিয়ালৈকে কেইবাজনো অসমীয়া ছাত্ৰ ভাষা আন্দোলনত পুলিচৰ গুলীত নিহত হ'ল ; আপোনা সকলে তেওঁলোকক শহীদ আখ্যা দি তেওঁলোকৰ স্মৃতিফলক নিৰ্মাণ কৰিছে। আপোনালোকৰ মাতৃভাষাৰ প্ৰতি এই অনুৰাগ নিশ্চয় প্ৰশংসনীয়। কিন্তু কেৱল আন্দোলন কৰিলেই বা শহীদৰ স্মৃতিস্তুম্বত বছৰি একোবাৰকৈ শ্ৰদ্ধাঞ্জলী নিবেদন কৰিলেই এটা ভাষাৰ উন্নতি হোৱা সম্ভৱ নে ? ভাষা আমাক কিয় লাগে—যদি সেই ভাষাত মানুহৰ বৈষয়িক আৰু আধ্যাত্মিক উন্নতি সাধিব পৰা উচ্চমানৰ কিতাপ-পত্ৰ ৰচিত নহয় ? ভাষা আমাক কিয় লাগে—যদি তাৰ যোগেদি বিশ্বৰ শ্ৰেষ্ঠ ভাষা-সম্পদৰ লগত আমি যোগাযোগ স্থাপন কৰিব নোৱাৰো ? অসমীয়া সমাজত তথাকথিত শিক্ষিত মানুহৰ সংখ্যা এতিয়া বৰ কম নহয়। প্ৰতিবছৰে মাধ্যমিক শিক্ষান্ত পৰীক্ষা দিয়া ছাত্ৰছাত্ৰীৰ সংখ্যাই

এক লাখৰ সীমা অতিক্রম কৰিছে। বিশ্ববিদ্যালয় নামৰ বিদ্যাব
কাৰখানা কেইটাৰ পৰা প্ৰতি বছৰে গড়ে এহেজাৰ জন স্নাতকোত্তৰ
ডিগ্ৰীধাৰী আৰু আঠ হাজাৰ স্নাতক বাহিৰ হব ধৰিছে। ৰাজ্য
খনত তিনিখন বিশ্ববিদ্যালয়, ১১৫ খন সাধাৰণ শিক্ষাৰ কলেজ,
১৫৬৭ খন মাধ্যমিক স্কুল, ৩৩৯৭ খন মজলীয়া স্কুল আৰু ১৯৭৪৫
খন প্ৰাথমিক স্কুল আছে। অন্যান্য প্ৰফেশ্যনেল শিক্ষানুষ্ঠানৰ
কথা বাদেই দিলো। ইমানবোৰ শিক্ষিত মানুহ আৰু শিক্ষানুষ্ঠান
থকা সত্ত্বেও অসমীয়া ভাষাত নিয়মিতভাৱে ওলাই থকা আলোচনী
কেইখন আছে আৰু তাৰ গ্ৰাহকসংখ্যা কিমান জানেনে? অসমৰ
এজন বাঙালী ভদ্ৰলোকে কলিকতাৰ পৰা 'আমাৰ প্ৰতিনিধি'
নামৰ এখন আলোচনী উলিয়াই আছে, গ্ৰাহক বোধকৰো সাত
হাজাৰ মান হব। সেইখনেই এতিয়া অসমীয়া ভাষাৰ আটাইতকৈ
দীৰ্ঘজীৱী আলোচনী! অসম প্ৰকাশন পৰিষদে 'প্ৰকাশ' নামৰ
এখন উচ্চ-মান-বিশিষ্ট মাহেকীয়া আলোচনী প্ৰকাশ কৰে। চাৰি
হাজাৰ ছপায়, তাৰে এহাজাৰ মানেই বিক্ৰি নোহোৱাকৈ থাকে।
মাতৃভাষাৰ কাৰণে প্ৰাণ দিব পৰা অসমীয়া ডেকা-গাভৰুসকল,
এতিয়া আপোনাসকলেই কওকচোন—আপোনাসকলে যদি নিজৰ
ভাষাটোক সঁচাকৈয়ে অন্তৰৰ পৰা ভাল পালেহেতেন, তেন্তে এই
আলোচনী দুখনৰ গ্ৰাহক কমপক্ষেও দহহাজাৰজন হোৱা অসম্ভৱ
হ'লহেতেননে? প্ৰতিখন অসমীয়া স্কুলেও যদি অন্ততঃ একো-
খনকৈ অসমীয়া বাতৰি কাকত আৰু আলোচনী ললেহেতেন,
তেনে হলে অসমীয়া ভাষাৰ কাৰণে হাজাৰবাৰ আন্দোলন কৰাতকৈ
কেৱল এটা মাত্ৰ কাৰ্যৰ দ্বাৰাই অসমীয়া ভাষাৰ অধিক উন্নতি
নহ'লহেতেন? এতিয়া আহক কিতাপৰ কথালৈ। আপোনাক
ভাষা কিয় লাগে—যদি সেই ভাষাত ভাল কিতাপ-পত্ৰ লেখা নহয়,
যদি যি দুই চৰিখন লেখা হয়, সিও কেৱল পইতাচোৰা আৰু
নিগনিৰ আহাৰ হব লাগে? আপোনাসকলে এই কথা জানেনে

যে ভাষাৰ আটাইকেইটা প্ৰধান ভাষাৰ ভিতৰত একমাত্ৰ অসমীয়া
ভাষাতেই আটাইতকৈ কম কিতাপ প্ৰকাশ হয়? আপোনাসকলে
এই কথা জানেনে যে অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশ হোৱা কিতাপৰ
সংখ্যা প্ৰতি বছৰে বাঢ়ি যোৱাৰ পৰিবৰ্তে সি কমিহে যাব ধৰিছে?
(১৯৭৩ চনত অসমীয়া কিতাপ প্ৰকাশ হৈছিল ২৫৯ খন; ১৯৭৭
চনত প্ৰকাশ হৈছে মাত্ৰ ১৪৮ খন!) আপোনাসকলে এই কথা
জানেনে যে অসমীয়া ভাষা শিক্ষাৰ মান দিনে দিনে ইমান
অধোগতি হব ধৰিছে যে বৰ্তমানৰ শিক্ষিত অসমীয়া ডেকা-গাভৰু
ভিতৰত শতকৰা ৯০ জনেই শুদ্ধ অসমীয়া লেখিব নোৱাৰে?

আন্দোলন কৰা সহজ। বাতৰি কাকতলৈ বিবৃতি দিয়া
সহজ। কিন্তু নিবলস সাধনা আৰু তপস্যাৰ দ্বাৰা এটা জাতিৰ
চৰিত্ৰ-শক্তি গঢ়ি তোলা আৰু মহৎ ভাব-সম্পদেৰে সমৃদ্ধ এটা উন্নত
সাহিত্য সৃষ্টি কৰা মুখৰ কথা নহয়। শ্ল'গানৰ আয়ুস এটা মুহূৰ্ত্ত
মাত্ৰ; সকলো আন্দোলন খেৰৰ জুইব দৰে দপ দপাই জ্বলি পিছ
মুহূৰ্ত্ততে ছাই হৈ বতাহত উৰি যায়; চিৰস্থায়ী হৈ থাকে কেৱল
ভাবুকৰ মহৎ ভাব-সম্পদ, লেখকে কঠোৰ সাধনাৰে নিৰ্মাণ কৰা
ভাষা।